

”NYT MUN MUMMO JA PAPPA TULEE”

Lapsen ja isovanhemman vuorovaikutuksen tukeminen

Jessika Ahonen & Tiia Järvinen

Opinnäytetyö, kevät 2011

Diakonia-ammattikorkeakoulu,

Diak Itä, Pieksämäen yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) +

lastentarhaopettajakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Jessika, Ahonen & Tiia, Järvinen. ”Nyt mun mummo ja pappa tulee” lapsen ja isovanhemman vuorovaikutuksen tukeminen. Pieksämäki, kevät 2011, 69 sivua, 8 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Itä, Pieksämäki. Sosiaali-alankoulutusohjelma, Sosionomi (AMK) + lastentarhaopettajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tukea lapsen ja isovanhemman välistä vuorovaikutusta. Tavoitteeseen pyrittiin järjestämällä kaksi erillistä toimintapäivää yhteistyössä kahden ryhmäperhepäiväkodin kanssa. Kohderyhmäksi opinnäytetyössä valikoituivat ryhmäperhepäiväkotien lapset sekä heidän isovanhempansa.

Ensimmäisessä toimintapäivässä oli paikalla vain lapset, joiden kanssa tehtiin isovanhemmille kutsukirjeet myöhempään toimintapäivään. Opinnäytetyön toisessa toimintapäivässä olivat mukana lapset ja heidän isovanhempansa. Toisen toimintapäivän ohjelma koostui laululeikkihetkestä, kahdesta toimintapisteestä sekä mukavasta yhdessäolosta. Toimintapäivän lopussa myös kerättiin palautetta lapsilta, isovanhemmilta sekä ryhmäperhepäiväkotien henkilökunnalta.

Havaintojen sekä saadun palautteen myötä selvisi, että tällaiselle toiminnalle on tarvetta jatkossakin. Isovanhemmat ja ryhmäperhepäiväkodit pitivät aihetta erittäin tärkeänä. Kaiken kaikkiaan toimintapäivät olivat hyvin onnistuneita, sillä tapahtumille asetetut tavoitteet saavutettiin hyvin.

Opinnäytetyön toimintapäivät soveltuvat käytettäväksi monissa eri ympäristöissä. Niitä voi helposti hyödyntää esimerkiksi päivähoiton piirissä. Toimintapäivien hyödyntäminen ei vaadi erityisosaamista. Päivien ohjelma voidaan soveltaa hyödynnettäväksi myös muiden kohderyhmien kanssa.

Asiasanat: lapsuus, isovanhemmuus, vuorovaikutus, toiminnallinen opinnäytetyö.

ABSTRACT

Jessika, Ahonen & Tiia, Järvinen. "Now my grandmother and grandfather coming" supporting interaction between children and grandparent, 69 pages, 8 appendices. Language: Finnish. Pieksämäki, spring 2011. Diaconia University of Applied Sciences. Diak East, Pieksämäki. Degree programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services + kindergarten teacher qualification.

The aim of this thesis was to support interaction between children and their grandparents. In co-operation with two group family day care centers we arranged two events in March 2011. The target was group family day care center's children and their grandparents.

The first event was directed at the children and they made invitation cards for their grandparents for the second event. The second event was directed both for at the children and their grandparents. The event consisted of sing-along and play-along activities, two activity points and pleasant being together with each other. Children as well as their grandparents and group family day care center's staff gave us written feedback with the help of feedback blankets.

Observations and feedbacks show that there was a need for this kind of event. Children and their grandparents interaction is a very important topic especially in the opinion of grandparents and group family day care center's staff. Both functional events went very well and the aims set for the event were fulfilled well.

Our functional thesis concept is available to use in a different operational environment for example in district of day care. The concept and methods are suitable for different kinds of groups when structured for each group's needs.

Keywords: childhood, grandparenthood, interaction, functional thesis.

GRANDPARENTS

Grandparents bestow upon their grandchildren
The strength and wisdom that time
And experience have given them.

Grandchildren bless their Grandparents
With a youthful vitality and innocence
That help them stay young at heart forever.

Together they create a chain of love
Linking the past with the future.
The chain may lengthen,
But it will never part...

~Author Unknown~

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	7
2 LAPSEN KEHITYS JA KASVUYMPÄRISTÖ	9
2.1 Lapsen kehitys	9
2.2 Lapsen kasvuympäristö	12
3 ISOVANHEMMAT	17
3.1 Isovanhemmuus	17
3.2 Isovanhemmuus muutosten keskellä	19
3.3 Isovanhemmuuden merkitys	20
4 ISOVANHEMMAN JA LAPSEN VÄLINEN VUOROVAIKUTUS	22
4.1 Vuorovaikutuksen määrittely	22
4.2 Lapsen vuorovaikutus	22
4.3 Isovanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen vaikuttavat tekijät	24
5 AIEMPIÄ TUTKIMUKSIA	27
6 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET	29
7 ENSIMMÄISET ASKELEET	30
7.1 Työelämäyhteistyökumppanimme tulevat kuvioihin mukaan	30
7.2 Kohderyhmänä lapset ja isovanhemmat	31
7.3 Ideointia, suunnittelua ja tapaamisia	31
7.3.1 Toimintapäivät	33
7.3.2 Kustannukset ja resurssit	35
7.3.3 Aineiston keruu	36
8 KIRJE ISOVANHEMMILLE JA ISOVANHEMPIEN ILTAPÄIVÄ	38
8.1 Kirje isovanhemmille	38
8.2 Isovanhempien iltapäivä	39
8.3 Palaute	42
8.3 Havainnot lapsen ja isovanhemman vuorovaikutuksesta	44
9 ARVIOINTI	47
9.1 Toteutuksen arviointi	47
9.2 Tavoitteiden saavuttaminen	49
10 TULOKSET JA HYÖTY	52

10.1 Työn tuloksia	52
10.2 Toiminnan eettisyys ja luotettavuus	52
10.3 Toiminnan hyödynnettävyys tulevaisuudessa	53
10.4 Ammatillinen kasvu.....	54
LÄHTEET	57
LIITTEET	61
LIITE 1: Saatekirje vanhemmille	61
LIITE 2: Kutsukirje isovanhemmille.....	62
LIITE 3: Piirustus lapsesta ja isovanhemmista.....	63
LIITE 4: Kirje isovanhemmille päivän ohjelma.....	65
LIITE 5: Isovanhempien iltapäivän ohjelma	65
LIITE 6: Sukupuu	66
LIITE 7: Palautelomake.....	67
LIITE 8: Kuvia isovanhempien iltapäivästä.....	68

1 JOHDANTO

Väestön eliniän pitenemisen vuoksi tulevaisuudessa Suomessa elää samanaikaisesti yhä useampia sukupolvia. Tästä syystä yhä useammalla lapsella tulee olemaan isovanhempia sekä yhä useammalla ikääntyvällä ihmisellä tulee puolestaan olemaan lapsenlapsia. (Haavio-Mannila 2010, 98.) Tulevaisuudessa isovanhemmuus tulee siis lisääntymään ja muuttumaan. Uskomme myös, että sen merkitys tulee ajan myötä korostumaan. Tästä syystä siihen tulisikin kiinnittää tulevaisuudessa entistä enemmän huomiota, niin yleisellä kuin ammatillisella tasolla.

Mielestämme isovanhemmuuden merkitystä tulisi korostaa ja samalla kiinnittää enemmän huomiota isovanhempien ja lasten väliseen vuorovaikutukseen. Isovanhempien ja lasten välinen suhde on nimittäin vaalimisen arvoinen asia. Isovanhempien ja lasten välistä vuorovaikutusta ei ole juurikaan tutkittu, minkä vuoksi halusimme nostaa sen opinnäytetyömme aiheeksi. Toivoimme myös, että opinnäytetyömme pohjalta nousisi uusia ideoita isovanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tukemiseen. Aihetta valitessa ajattelimme myös, että opinnäytetyöstämme olisi hyötyä ammatillisesti niin meille kuin yhteistyökumppanillemme.

Opinnäytetyömme aihe kumpuaa osittain omasta elämästämme. Isovanhemmat ovat nimittäin olleet meille merkityksellisiä henkilöitä koko elämämme ajan. He ovat osallistuneet elämäämme monella tapaa, yhdessä olemme kohdanneet niin elämän ilot kuin surut. Isovanhemmat ovat auttaneet meitä erilaisissa elämäntilanteissa, tästä syystä olemmekin itse nähneet, kuinka suuri apu isovanhemmista voi lapsille olla elämän aikana. Isovanhemmat voivat myös tarjota lapselle turvallisuutta ja jatkuvuuden tunnetta, jota lapsi elämässään tarvitsee. Tästä syystä näemmekin isovanhempien olevan lapsenlapsille usein tärkeitä henkilöitä. Omien kokemuksiemme sekä havaintojemme pohjalta, olemmekin tulleet siihen tulokseen, että lapsen ja isovanhemman suhde merkityksellinen. Siihen kannattaa ehdottomasti panostaa, eikä sitä pidä missään tapauksessa väheksyä.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli isovanhempien ja lasten välisen vuorovaikutuksen tukeminen. Tähän tavoitteeseen pyrimme järjestämällä kaksi toimintapäivää, joista en-

simmäinen oli suunnattu lapsille ja toinen lapsille sekä heidän isovanhemmilleen. Ensimmäisen toimintapäivän tarkoituksena oli, että lapset askartelisivat isovanhemmille kutsukortit isovanhempien iltapäivään. Samalla pohjustimme lapsia isovanhempien iltapäivään ja juttelimme hieman isovanhemmista lasten kanssa. Toinen toimintapäivä koostui erilaisista vuorovaikutusta tukevista aktiviteeteistä, joita isovanhemmat ja lapset yhdessä tekivät. Toimintapäivien aikana keräsimme palautetta isovanhemmilta, lapsilta sekä työelämäyhteistyökumppaneiltamme. Toimintapäivien aikana käytimme hyödyksi osallistuvan havainnoinnin menetelmää.

Toivomme, että opinnäytetyöstämme on hyötyä työelämäyhteistyökumppaneillemme sekä meille tulevissa työtehtävissämme. Toivomme myös, että kohderyhmämme lapset ja isovanhemmat nauttivat heille järjestätystä toiminnasta ja yhdessäolosta sekä saivat yhteisiä muistoja. Olisi myös hienoa, jos opinnäytetyöstämme nousisi uusia toimintaideoita, joilla voitaisiin tukea isovanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta.

2 LAPSEN KEHITYS JA KASVUYMPÄRISTÖ

Lapsuus on erityinen elämänvaihe. Sen aikana opitaan monia tärkeitä selviytymistaitoja. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 78.) Lapsuus kestää itsessään noin viidenneksen ihmisen elämästä eikä se ole pelkästään siirtymävaihe aikuisuuteen. Heti syntymästään asti lapsi on yksilöllinen ja aktiivinen toimija. Lapsi tarvitsee myös aikuisen hoitoa, huolenpitoa ja kasvatusta, jotta hänestä kehittyy tasapainoinen ja tyytyväinen ihminen. (Karling, Ojanen, Siven, Vihunen & Vilen 2008, 17.) Lapsuutta voidaan määritellä monin eri tavoin eri asiayhteyksissä. Tässä työssä tarkoitamme kuitenkin puhuessamme lapsista sekä lapsuudesta alle kouluikäisiä lapsia.

2.1 Lapsen kehitys

Etenkin varhaislapsuus ja vuodet ennen lapsen kouluikää nähdään merkittävinä aikoina yksilön kehitykselle. Tällöin nimittäin lapsen kehityksen osa-alueilla tapahtuu suuria muutoksia. Jokainen näistä vuosista on lapsen kehitykselle tärkeä. Usein lapsen kehitystä tarkastellaan eri osa-alueiden kautta. Yleisimmin osa-alueet jaetaan kolmeen osa-alueeseen, joita ovat fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen. Muutokset eri osa-alueilla vaikuttavat toisiinsa ja ne tapahtuvat toisiinsa sidoksissa. Kun joku edellä mainituista alueista kehittyy, tapahtuu muutoksia myös muilla kehityksen osa-alueilla. Tärkeää on siis muistaa, että lapsen kehitys on kokonaisvaltaista sekä dynaamista. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 30,78.) Seuraavaksi tarkastelemme lapsen kehitystä kolmen edellä mainitun osa-alueen kautta.

Fyysinen kehitys pitää sisällään lapsen fyysisen kasvun sekä motorisen kehityksen. Lapsen fyysinen kasvu ja kehitys ovat kuuden ensimmäisen vuoden aikana lähinnä solujen määrän sekä koon kasvua. Pituuden ja painon kasvu lapsella on ensimmäisen kahden vuoden aikana nopeaa. Kasvunopeus on jokaisella lapsella kuitenkin yksilöllinen. Lapsen motorisella kehityksellä tarkoitetaan puolestaan lihasten hallintaan ja liikkeiden kehitykseen liittyvää kehitystä. Motorinen kehitys alkaa jo hedelmöityksestä ja kestää aikuisuuteen, aivan kuin fyysinen kasvukin. Perimä antaa rajat lapsen motoriselle kehitykselle, mutta myös ympäristön virikkeet, yksilön oma persoonallisuus sekä motivaatio

motoristen taitojen harjoitteluun vaikuttavat siihen, miten taitavaksi lapsi motorisesti kehittyy. Motorisen kehityksen vaiheet jaetaan usein neljään eri osa-alueeseen. Ensimmäistä kehityksen vaihetta kutsutaan sensomotoriikan ja refleksien vaiheeksi. Tässä vaiheessa lapsen liikkeet ovat lähinnä spontaaneja, eivätkä ne ole tahdonalaisia. Sensomotorisella kehityksellä tarkoitetaan puolestaan sitä, että lapsi oppii aistien avulla reagoimaan ärsykkeisiin. Toisena vaiheena pidetään opittuja ja tahdonalaisia liikkeitä. Tässä vaiheessa lapsi kehittää opittuja sekä tahdonalaisia liikkeitä. Lapsi oppii tänä aikana myös monia tärkeitä taitoja, kuten istumaan ja kävelemään. Kolmanneksi vaiheeksi kutsutaan perusliikkumisen vaihetta, joka on vahvimmillaan kaksivuotiaasta seitsemänvuotiaaksi. Se on vaihe, jossa lapsi oppii käyttämään lihaksiaan arkipäivän eri askareisiin. Kahden vuoden iässä lapsi oppii muun muassa potkaisemaan palloa sekä käyttämään kynää. Neljävuotiaana lapsi vastaavasti osaa usein jo hyppiä yhdellä jalalla sekä piirtää ihmishahmon jo aikaisempaa paremmin. Viimeisenä vaiheena motorisessa kehityksessä on motoriikan harjaantuminen. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 31,78–85.) Emme kuitenkaan käsittele työssämme motorisen kehityksen viimeistä vaihetta sen tarkemmin, koska työmme käsittelee lapsen kehitystä ennen kouluikää ja viimeinen vaihe sijoittuu lapsen kouluikään.

Psyykinen kehitys viittaa lapsen mielen sisäisiin toimintoihin. Psyykkisinä perustointoina on pidetty muun muassa tietoisuutta, aistimista, havaitsemista, tunteita, ajattelua, muistia sekä oppimista. Psyykkisen kehityksen tarkasteleminen kuitenkin pelkinä sisäisinä toimintoina on liian yksipuolista, koska jotkut psyykkiset toiminnot kuten havaitseminen ja tunteminen, kehittyvät suhteessa ympäristöön. Psyykinen kehitys itsessään jaetaan usein käsitteellisesti kolmeen eri osa-alueeseen, joita ovat kognitiivinen kehitys, persoonallisuuden kehitys sekä motivaatioanaaliset toiminnot. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 31–32.)

Psyykkiseen osa-alueeseen kuuluvalla kognitiivisella kehityksellä tarkoitetaan havaitsemiseen, muistiin, ajatteluun, kieleen ja oppimisen liittyvää kehitystä. Lapsen kognitiivinen kehitys on osaltaan perimän ja osaltaan ympäristön säätelämä. Lapsi itse hakee myös aktiivisesti oppimiskokemuksia. Pieni vauva ei kykene ilmaisemaan itseään kielellisesti, mutta hän kuitenkin erittelee ja jäsentää ympäristöään. Vauva viestii omista havainnoista ja tuntemuksistaan muun muassa eleillä, ilmeillä sekä seuraamalla katseluaan. Eleiden ja ilmeiden oppiminen on tärkeää kommunikoinnin kehittymisen ja empa-

tian oppimiseksi. Pieni lapsi kiinnostuu toisista ihmisistä ja hakee katsekontaktia. Vähitellen lapsi alkaa myös ymmärtää aikuisen puhetta. Kun lapsi oppii käyttämään sanoja, hän oppii myös kertomaan omista aikomuksistaan sekä tunteuksistaan. Lapsi voi kielen avulla myös kysellä ja saada tietoa, jonka kautta hän pystyy paremmin jäsentämään maailmaa. Jo vastasyntyneellä vauvalla on merkittäviä esikielellisiä valmiuksia. Puolivuotiaana lapsi alkaa jo tunnistaa lauseiden merkityksiä ja liittää niihin mielikuvia. Tätä kautta myös lapsen kyky hahmottaa maailmaa kehittyy nopeasti. Lapsi ymmärtää usein sanoja ja lauseita paljon ennen kuin itse tuottaa niitä. Toisen ikävuoden lopulla lapsi alkaa ymmärtää paremmin kielen sosiaalista luonnetta. Tällöin lapsi ymmärtää, että sanat ovat yhteisesti sovittuja nimiä eri asioille. Toisen ikävuoden aikana sanat ilmaantuvat lapsen kommunikaatioon. Kolmevuotiaana lapsi vastaavasti oppii kertomaan jo tarinoita. Viisivuotiaana lapsen puhe on puolestaan jo niin joustavaa, että hän osaa kommunikoida erilaisten ihmisten kanssa. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 86–91.)

Persoonallisuuden kehitys on yksi psyykkisen kehityksen osa-alue ja sen peruskysymys on, miten ihminen kehittyy elämänkaarensa aikana ainutlaatuisiksi yksilöksi sekä miten hän sosiaalistuu yhteiskunnan jäseneksi. Psykologiassa persoonallisuudella tarkoitetaan suhteellisen pysyviä ominaisuuksia ja piirteitä, jotka tulevat esille yksilön ja ympäristön vuorovaikutussuhteessa. Temperamentti muodostaa persoonallisuuden perustan, mutta se ei silti kuitenkaan ennusta tai määrää yksiselitteisesti lapsen tulevaa persoonallisuuden kehitystä tai luonteenpiirteitä. Lapsen varhaisia vuorovaikutussuhteita on pidetty merkittävinä tekijöinä, jotka muokkaavat lapsuusajan reagoimis- ja toimintatapoja. Tutkimuksissa on havaittu, että varhaiset vuorovaikutussuhteet ohjaavat lapsen myöhempää psykososiaalista kehitystä. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 33,91.) Nykyään ajatellaan myös, että sisarukset, isovanhemmat ja muut lasta läheisesti hoitavat ihmiset vaikuttavat omalla tavallaan siihen, millaiseksi lapsen persoonallisuus kehittyy (Karling, Ojanen, Siven, Vihunen & Vilen 2008, 146).

Kolmantena psyykkisen kehityksen osa-alueena pidetään motivaatioanaalisia toimintoja, joihin kuuluvat motiivit sekä emootiot. Motiiveilla tarkoitetaan toimintaa ohjaavaa sisäistä vaikutinta, jonka ihminen kokee tarpeena tai toiveena. Emootiot puolestaan tarkoittavat käsitteenä tunteenomaisia kokemuksia ja elämyksiä, joita voivat olla esimerkiksi ilo ja suru. Motiivien sekä tunteiden kehitys ovat osa kokonaispersoonallisuuden kehitystä. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 34–35.) Lapsen tunne-elämän kehitys on mo-

nimuotoinen prosessi, jonka aikana lapsi opettelee irrottautumaan omasta kodistaan ja vanhemmistaan. Tunne-elämän kehityksen aikana lapsella tulisi olla vahva halu kasvaa, oppia ja itsenäistyä. Lapsen on totuteltava jokapäiväisessä elämässään kohtamaan sekä ilon että pettymyksenkin tunteita. Samalla lapsi opettelee ottamaan muita huomioon omassa toiminnassaan. (Karling, Ojanen, Siven, Vihunen & Vilen 2008, 185.)

Sosiaalisella kehityksellä tarkoitetaan yksilön kehittymistä erilaisten ryhmien ja sosiaalisten yhteisöjen jäseneksi. Lapsen varhaiset vuorovaikutussuhteet sekä kiintymyssuhteet muodostavat pohjan ja perustan, jolle tulevat ihmissuhteet rakentuvat. Lapsella itsellään on myös synnynnäinen valmius sosiaalisiin siteisiin. Lapsen sosiaalista kehitystä on loppujen lopuksi hyvin vaikea erottaa lapsen muusta kehityksestä, koska siihen vaikuttaa niin vahvasti esimerkiksi tunne-elämän sekä persoonallisuuden kehitys. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 35–36, 116.) Lapsen sosiaalinen kehitys tapahtuu suhteessa lapsen ympäristön kanssa. Sosiaalinen kehitys jatkuu läpi ihmiselämän, mutta siihen liittyvät perustaidot opitaan kuitenkin jo lapsuudessa. Lapsi oppii muun muassa sosiaalisia taitoja vanhempiensa ja sisarustensa mallista. Muilla sukulaisilla on usein myös suuri vaikutus lapsen kehitykseen, ja lapset voivat oppia myös heiltä, miten vuorovaikutustilanteissa toimitaan. (Karling, Ojanen, Siven, Vihunen & Vilen 2008, 166–167.)

Lapsen sosiaalisen kehityksen kannalta tärkeäksi muodostuvat lapsuusajan kaveri- ja ystävyysuhteet, joiden avulla lapsi voi harjoitella erilaisia rooleja sekä saada kokemusta sosiaalisesta toiminnasta. Yhteinen toiminta kuten leikit muiden lasten kanssa auttavat lapsia ottamaan toisia huomioon. Leikkien lomassa lapset myös oppivat ratkaisemaan erilaisia ongelmatilanteita keskenään. Monet lapset keksivät itselleen mielikuvitusystäviä, joiden avulla lapsi yrittää oppia hallitsemaan sosiaalista maailmaansa ja samalla hän harjoittelee konkreettisia vuorovaikutustaitojaan. (Karling, Ojanen, Siven, Vihunen & Vilen 2008, 166–168.)

2.2 Lapsen kasvuympäristö

Lapsen kehityksen ja kasvun kannalta tärkeäksi muodostuu se ympäristö, jossa lapsi kasvaa ja kehittyy. Kodin lisäksi päivähoitopaikka on monella lapselle keskeinen kehitys- ja kasvuympäristö. Hyvä kasvuympäristö on turvallinen ja siisti paikka, jossa lapsi

viihtyy ja haluaa viettää aikaansa. Kasvuympäristön pitää myös tarjota lapselle monipuolisia virikkeitä, jotta lapsi voi harjoitella osaamistaan taitojaan sekä oppia uusia. Kasvuympäristön tulee myös olla muunneltavissa, koska lapset ovat eri-ikäisiä ja tasoisia, joten haasteita pitää löytyä kullekin ikätasolle. Lapsen kasvuympäristön ja siihen kuuluvien aikuisten on innostettava lasta ja haastettava häntä oppimaan uusia asioita. Aikuisien tulisi myös antaa lapselle mahdollisuus erehtyä sekä kokeilla rajojaan. Tärkeää on myös se, että kasvuympäristö antaa lapselle mahdollisuuden tutustua uusiin ihmisiin ja näin ollen muodostaa vuorovaikutussuhteita. Tärkeintä hyvässä kasvatusympäristössä on kuitenkin aikuisen läsnä olo. Onpa tuo aikuinen sitten lapsen vanhempi, päivähoiton työntekijä tai joku muu lapselle läheinen henkilö. (Jämsän varhaiskasvatussuunnitelma 2010, 11.)

Urie Bronfenbrenneri on kehittänyt ekologisen systeemiteorian, joka on laaja näkemys lapsen kehitykseen vaikuttavista tekijöistä. Bronfenbrennerin mukaan lapsen kehitykseen vaikuttaa suuresti se ympäristö ja ympäristön luonne, jossa lapsi kasvaa ja kehittyy. Ekologinen systeemiteoria korostaa kehityksen jatkuvuutta varsinkin silloin, kun lapsi on vuorovaikutuksessa kasvuympäristönsä kanssa. Ekologinen systeemiteoria painottaa sitä, että kaikki kehitykseen vaikuttavat tekijät muodostavat yhdessä systeemin, jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen. Teorian näkemyksen mukaan yksilön kehitys tapahtuu vuorovaikutusten systeemissä, johon vaikuttaa erilaiset tasot. Se korostaa kehityksen perustana muun muassa perhettä, sukulaisia, päiväkotia, mutta myös laajempaa yhteisön tai yhteiskunnan merkitystä, johon katsotaan kuuluvaksi esimerkiksi arvot ja asenteet. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 47–48.) Suomessa Bronfenbrennerin teoriaa on käytetty psykologiassa sekä kasvatustieteissä, kahden viime vuosikymmenen aikana teoria on myös ollut käytössä varhaiskasvatuksen alueella. Teoria on myös nimetty myöhemmin uudelleen ja nykyään sitä kutsutaan usein bioekologiseksi systeemiteoriaksi. (Härkönen i.a, 21.)

Mikrosysteemi on Bronfenbrennerin systeemiteorian sisin taso ja se on lähimpänä lasta. Taso sisältää ne rakenteet, joihin lapsi on suorassa yhteydessä. Esimerkkeinä mikrotasosysteemeistä ovat muun muassa perhe, koulu ja päivähoito. Tärkeää on hahmottaa tämä, että systeemit vaikuttavat molempiin suuntiin, lapseen ja lapsesta poispäin. Käytännössä tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että lapsen vanhemmat vaikuttavat lapseen, mutta myös lapsi vaikuttaa vanhempiinsa. (Paquette & Ryan i.a.) Mikrosysteemin

yhtenä merkittävimpänä vaikuttajan on pidetty perhettä, koska se luo erityisen yhteyden kehittyvän yksilön ja tämän lähimpien ihmisten välille (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 48). Mikrotason kasvuympäristöihin kuuluu myös päiväkotia, kuten edellä mainittiin. Seuraavaksi tarkastelemmekin hiukan lähemmin päiväkotia lapsen kasvuympäristönä, koska opinnäytetyömme toteutettiin yhteistyössä ryhmäperhepäiväkotien kanssa.

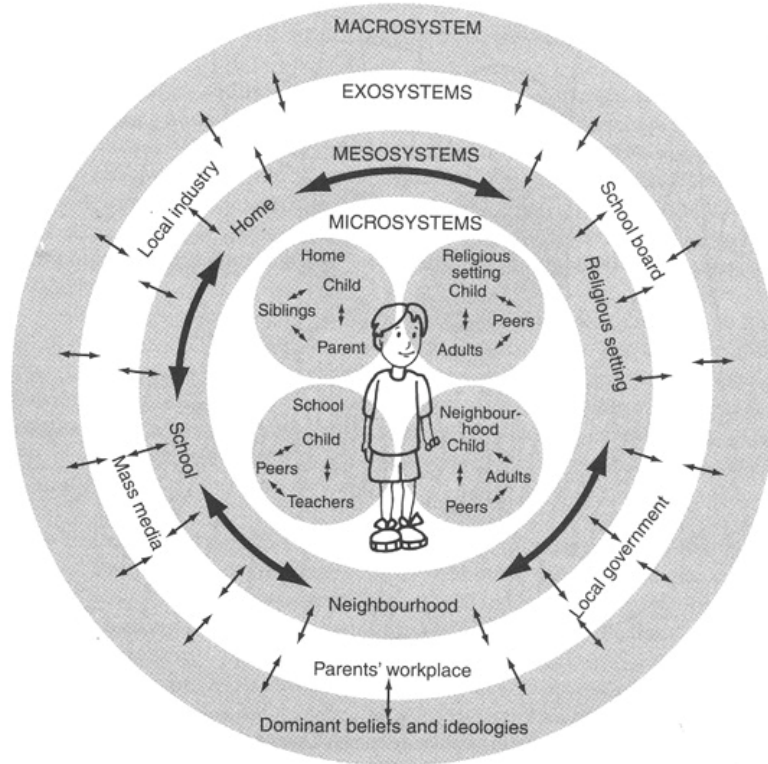
Päivähoito on yksi lapsen kehitysympäristö ja sen toimintaa ohjaa erilaiset säännöt ja normit kuten varhaiskasvatussuunnitelmat. Kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on oikeus kunnan järjestämään päivähoitoon. Päivähoidon tarkoituksena on tarjota lapselle turvallinen kasvu- ja kehitysympäristö. Päivähoitopaikan pitää myös tarjota lapselle hänen kehitystasonsa mukaista toimintaa, joka edistää lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä. Päivähoidon ensisijaisena tehtävänä on tukea lasten vanhempia heidän tekevänsä kasvatustyössä sekä edistää päivähoiton ja kodin välistä yhteistyötä. Varhaiskasvatuksen toiminnan tulee aina olla suunnitelmista ja sen pitää vastata lasten tarpeita parhaalla mahdollisella tavalla. Varhaiskasvatuksen lähtökohtana on lapsilähtöisyys, jonka toteutumista säätelevät erilaiset lait ja asetukset, joiden mukaan päivähoiton piirissä työskentelevien on toimittava. Varhaiskasvatus määrittää lapsen elämässä tapahtuvaksi kasvatukselliseksi vuorovaikutukseksi, joka tukee lapsen kasvua ja kehitystä. Varhaiskasvatuksen tulee olla toiminnallista, hoidollista, kasvatuksellista sekä sen pitäisi tarjota lapsella mahdollisuudet oppia erilaisia asioita. Lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi on ensisijaisen tärkeää varhaiskasvatuksen näkökulmasta ja varhaiskasvatussuunnitelmien tarkoituksena onkin tukea tätä kokonaisvaltaista hyvinvointia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11-18.)

Suomessa on olemassa valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma ja sen lisäksi jokaisella kaupungilla ja kunnalla on oma varhaiskasvatussuunnitelmansa. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman tarkoituksena on toimia eräänlaisena ohjauksena, jonka avulla kunnat ja kaupungit voivat suunnitella omaa varhaiskasvatustoimintaansa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ensisijaisena tarkoituksena on lisätä varhaiskasvatuksen parissa toimivien henkilöiden ammatillista tietoisuutta, vanhempien osallisuutta lasten varhaiskasvatuksessa ja lisätä moniammatillista yhteistyötä eri organisaatioiden välillä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 7-9.)

Mesosysteemi on puolestaan Bronfenbrennerin systeemiteorian toinen taso ja se koostuu mikrosysteemien välisistä yhteyksistä (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 49). Esimerkkinä mesosysteemeistä voidaan mainita kodin ja päivähoiton väliset yhteydet (Bronfenbrenner 1997, 264). Ekosysteemi puolestaan on teorian kolmas taso ja sillä tarkoitetaan ympäristöä, johon kehittyvä ihminen ei jokapäiväisessä elämässä itse kuulu. Tämä ympäristö kuitenkin ympäröi kehittyvää ihmistä sekä vaikuttaa hänen kokemuksiin mikrosysteemeissä. Ekosysteemit voivat olla muodollisia tai epämuodollisia. Esimerkkinä muodollisista ekosysteemeistä voidaan mainita muun muassa kunnallinen sosiaali- ja terveydenhoito ja epämuodollisista ekosysteemeistä sukulaiset. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 49.)

Teorian neljäs osio on makrosysteemi, joka on tietylle kulttuurille tai muulle sosiaaliselle kontekstille tyypillinen mikro-, maso- ekojärjestelmien muodostelma (Bronfenbrenner 1997). Makrosysteemillä tarkoitetaan siis laajempia kulttuuritekijöitä, jotka vaikuttavat sisemmällä kerroksella tapahtuvaan toimintaan sekä vuorovaikutussuhteisiin. Makrosysteemi ei koostu mistään näkyvästä järjestelmästä. Se pitää nimittäin sisällään näkymättömän ympäristön. Esimerkkinä makrosysteemin näkymättömästä ympäristöstä voidaan pitää lakeja, resursseja sekä kulttuuriarvoja. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 50.) Teorian viides ja viimeinen osio on puolestaan kronosysteemi, joka on lisätty teoriaan vasta myöhemmin. Se kuvaa ympäristöjen ajassa tapahtuvaa muutosta, kehitystä tai kehityskulkua. (Härkönen i.a, 32.) Ympäristöjen ajassa tapahtuvat muutokset, kehitys tai kehityskulut voivat olla joko ulkoisia, kuten esimerkiksi vanhemman kuolema, tai sisäisiä kuten fysiologiset muutokset, jotka tapahtuvat lapsen kasvaessa. (Paquette & Ryan i.a.)

Teorian luoja Bronfenbrenner ei ole tiedettävästi itse jäljentänyt teoriaansa paperille. Siitä on kuitenkin muiden ihmisten toimesta laadittu monenlaisia malleja myöhemmin. Yksi hyvä ja monipuolinen malli, joka on mallinnettu ekologisesta systeemiteoriasta, on *Understanding early childhood education* kirjassa esitetty malli. Tämä kyseinen malli esittää hypoteesin pienen lapsen kehitykseen vaikuttavista kerroksista. Sen ainut selkeä huono puoli on, että siitä puuttuu teorian viides taso, eli kronosysteemi. (Härkönen i.a, 35.) Seuraavalle sivulle olemme lisänneet kuvan edellä mainitusta hyvästä mallista.

KUVIO 1. Bronfenbrennerin teoriasta jäljennetty malli (Härkönen i.a, 35)

Edellä esitetystä kuviosta on helppo hahmottaa, että esimerkiksi koti, koulu ja naapurusto ovat kasvuympäristöjä, joissa lapsi on osallisena. Koti on yksi mikrotason systeemi ja kuviosta näkee hyvin, miten vanhemmat vaikuttavat lapseen, mutta vastaavasti myös nuoli kuvassa kertoo, että lapsi vaikuttaa vanhempiinsa. Kuvion toinen taso kuvaa mesotason ja siitä näkee, että esimerkiksi koulu ja koti ovat yhteydessä toisiinsa. Kuvion kolmas taso on ekosysteemi ja kuvio auttaa hahmottamaan sitä, että ekotaso vaikuttaa niin mesotasoon kuin makrotasoonkin nuolien perusteella. Esimerkiksi kuvassa mainittu vanhempien työpaikka vaikuttaa siis kotiin ja tätä kautta kehittyvään lapseen. Viimeistä tasoa katsottaessa kuviosta hahmottuu myös hyvin, että makrosysteemi ei ole mitään näkyvää.

3 ISOVANHEMMAT

Isovanhemmista käytetään monia eri nimityksiä. Kirjakielissä ilmaistujen nimitysten lisäksi, on olemassa myös joukko eri murteissa esiintyviä nimityksiä isovanhemmille. Osaa isovanhemmista kutsutaan isoäideiksi ja isoisiksi. Näiden nimien rinnalle on kuitenkin noussut lukuisa joukko muita nimityksiä. Isoäitejä kutsutaan yhteiskunnassamme muun muassa mummoiksi, mummeiksi tai mammoiksi ja isoisiä puolestaan kutsutaan ukeiksi ja vaareiksi. Tässä kohtaa isovanhemmista voisii sanoa, että rakkaalla lapsella on monta nimeä. (Dieckman 2002, 13–14.)

Isovanhempia on olemassa hyvin monenlaisia. On nuoria sekä vanhoja isovanhempia. On myös olemassa isovanhempia, jotka ovat vielä työelämässä sekä isovanhempia, jotka ovat jo eläkkeellä. (Dieckman 2002, 10.) Isovanhempana olemiseen on tullut myös vuosien saatossa tilaa jokaisen isoäidin ja isoisän omalle persoonalliselle tavalle olla isovanhempi (Kumpula 2010, 78). Isovanhemman ei siis tarvitse sopia mihinkään tiettyyn muottiin. Isovanhempana olemiseen sekoittuu niin omaa elämää kuin persoonaa-kin. Tästä syystä katsottuna, ei liene ihme, että isovanhempia on olemassa monenlaisia.

Sukupolvien ketju-tutkimuksesta ilmenee, että suomalaiset isovanhemmat osallistuvat suhteellisen aktiivisesti lastenlastensa elämään. Yleensä aktiivisuutta osoitetaan, tarjoamalla omille lapsilleen lapsenhoitoapua. Lastenhoitoapua tarjotaan usein siitä syystä, että isovanhemmat haluavat viettää aikaa lastenlastensa kanssa, mutta myös siksi, että vanhemmat voivat harrastaa sekä käydä iltamenoissa. (Haavio-Mannila, Majamaa, Tanskanen, Hämäläinen, Karisto, Rotkirch & Roos 2009, 58–59.) Tutkimuksessa ilmenneestä aktiivisuudesta huolimatta on kuitenkin tärkeä muistaa, että kaikki isovanhemmat eivät välttämättä halua tai kykene osallistumaan lastenlastensa elämään (Rotkirch, Söderling & Fågel 2010, 7).

3.1 Isovanhemmuus

Väestön eliniän pitenemisen vuoksi tulevaisuudessa isovanhemmuus sekä isoisovanhemmuus tulevat lisääntymään. Yhä useammalla lapsella on siis tulevaisuudessa iso-

vanhemmat, vaikka samanaikaisesti synnyttäjien ikä nouseekin. (Haavio-Mannila 2010, 98.) Isovanhemmuus on jotain sellaista, mikä ihmiselle annetaan. Siihen liittyy yleensä niin ilon kuin ylpeyden tunteita sekä paljon mielikuvia että odotuksia. (Laru, Oulasmaa & Saloheimo 2010, 105–107.)

Isovanhemmuuteen liittyy usein biologinen suhde, koska isovanhempi ja lapsi ovat yleensä sukua toisilleen. Vanhempien ja sisarusten jälkeen isovanhemmat ovat lapsen biologisesti läheisimpiä sukulaisia. (Rotkirch & Fågel 2010, 33.) Isovanhemmuus ei kuitenkaan ole välttämättä tänä päivänä pelkkä geneettinen suhde, vaan se voi yhtä hyvin olla myös sukupolvien välinen suhde (Taipale 2002). Isovanhemmuudesta puhuttaessa on siis tärkeä hahmottaa, että siihen yleensä liittyy usein geneettinen suhde. Se ei kuitenkaan ole välttämättömyys, vaan isovanhemmuus voi syntyä myös ilman geneettistä suhdetta.

Sanaan isovanhemmuus itsessään liittyy sana vanhemmuus. Vanhemmuuteen puolestaan liittyy vahva tunneside ja myös isovanhemmuuteen kuuluu tällainen vahva tunneside. Isovanhempi yleensä kiintyy lapseen sekä huolehtii tästä kuin vanhempi, mutta hiukan eri tavalla. Isovanhemmat voivat tarjota läheisyyttä lapsenlapselle melkein yhtä paljon, kuin vanhemmat. Heillä ei kuitenkaan ole samanlaista vastuuta lapsenlapsista, kuin lapsen vanhemmilla. Tämän lisäksi isovanhemmuuteen sekoittuu vanhemmuuteen myös siksi, että isovanhemman ja lapsenlapsen välit ovat sidoksissa, lapsen vanhempiin. (Rotkirch & Fågel 2010, 33.)

Tällä hetkellä tietoisuus isovanhemmuudesta on suhteellisen vähäistä. Viime aikoina asiaa on kuitenkin alettu käsitellä mediassa ja keskustelu isovanhemmuuteen liittyen on ollut vilkasta. Painetta isovanhemmuuden edistämiseksi on tullut. (Sinnemäki 2005, 3.) Leena Kurki tuo myös vanhuutta käsittelevässä kirjassaan ilmi, että isovanhempien roolia tulisi tutkijoiden mielestä miettiä yhteiskunnassamme uudelleen. Nyt olisi nimittäin hyvä aika pysähtyä miettimään, miten suuri merkitys isovanhemmuudella on lastenlasten elämässä. (Kurki 2008, 137.) Isovanhemmuudesta keskustelemisesta ja sen edistämisestä on tullut siis ajankohtainen aihe. Tästä syystä siihen tulisikin kiinnittää kiinnostusta ja huomiota entistä enemmän yhteiskunnassamme.

3.2 Isovanhemmuus muutosten keskellä

Isovanhemmat ovat kautta aikojen olleet keskeinen osa perhe-elämää (Rotkirch, Söderling & Fågel 210, 5). Jo kivikaudella, kun isoäiti ei enää jaksanut kulkea metsässä, hän hoiti lapsia. Isoisä joutui myös vanhaksi tultuaan jäämään metsästämisestä kotiin ja tästä syystä isoisällä oli myös aikaa puuhailla lastenlasten kanssa. Maatalousyhteiskunnassa äidit ovat kautta aikojen joutuneet tekemään töitä. Lapsien ollessa pieniä, he turvautuivat isoäiteihin, jos heitä oli lähettyvillä. Teollistuminen myötä kaupunkiäidit joutuivat ansiotyöhön ja isovanhemmista oli tuolloinkin suuri apu. Teollistumisaikana isovanhemmat eivät välttämättä asuneet enää saman katon alla nuoren parin kanssa, mutta lapsenlapset oppivat kyllä nopeasti reitin mummolaan. (Dieckmann 2002, 9-10,31.)

Suurten ikäluokkien kertoessa omista isovanhemmistaan ilmenee, että sen ajan isovanhemmat ovat eläneet vahvasti perheen arjessa. He ovat opettaneet lapsenlapsilleen paljon työntekoa sekä hyödyllisiä taitoja. Tuolloin isovanhempien antama hengellinen kasvatusta on myös ollut isossa roolissa. Tuohon aikaan isovanhemmat ovat toimineet lapsenlapsille jopa esikuvina. Heidän ohjeillaan ja elämänsänteillä on nimittäin ollut vaikutuksia pitkälle jälkipolvien elämään. Suuret ikäluokat kertovat, että isovanhempien kanssa on tehty samoja asioita, kuin nykyäänkin. Tekemisessä on kuitenkin ollut yksi merkittävä ero. Kun tänä päivänä lapsi ja isovanhempi menevät retkelle metsään, niin he menevät sinne mukavan retkeilyn takia. Ennen puolestaan, jos lapsi ja isovanhempi menivät metsään, niin he menivät sinne opettelemaan työntekoa ja hyödyksi olemista. (Fågel 2010, 52–60.)

Kiireinen arki sekä moninaiset perhemuodot ovat omalta osaltaan vaikuttaneet isovanhemmuuteen. Nykyään kaikilla lapsilla ei valitettavasti näiden muutosten vuoksi ole läsnä isovanhempia heidän jokapäiväisessä elämässään. (Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a.) Avioerojen lisääntymisen vuoksi yhä useampi isovanhempi toimii uusperheen isovanhempiana. Sosiaalinen isovanhemmuus on myös lisääntynyt. Varavaareja ja –mummoja on alkanut ilmaantua yhteiskuntaamme. Enää isovanhempien ei tarvitse olla lapselle välttämättä biologisesti sukua, vaan isovanhempiana voidaan toimia esimerkiksi naapurin lapselle.

Maailmanlaajuinen verkostoituminen tuo myös uusia ulottuvuuksia nykyajan isovanhemmuuteen. Nykyään lapsenlapsi voi asua vanhempiensa kanssa ulkomailla tai vastaavasti isovanhemmat voivat asua ulkomailla. Nykyään oma lapsi voi solmia myös suhteen helpommin ulkomaalaisen kanssa kun ennen ja näin ollen nykyajan isovanhemmuuteen liittyy kulttuuristen rajojen ylittämistä. Edellä mainitut esimerkit asettavat isoja haasteita nyky-ajan isovanhemmudelle. (Alitolppa-Niitamo & Säävälä 2010, 138.) Maailman kansainvälistymisen myötä yhä useammin perheet saattavat myös adoptoida lapsen ulkomailta. Nykyajan vanhemmat saattavat myös ihan hyvin ryhtyä sijaisvanhemmiksi. Tällaisissa tilanteissa on tärkeää isovanhempana muistaa, että nämä lapset ovat usein kokeneet enemmän pettymyksiä, hylkäämisiä sekä ihmissuhteiden katkeamisia. Sen vuoksi he tarvitsevatkin usein enemmän pysyviä ja turvallisia aikuisuhteita, joita esimerkiksi isovanhemmat voivat lapselle tarjota. (Arajärvi 1995, 78–80.)

Isovanhemmuus on muuttunut vuosien saatossa, monista syistä. Yhteiskunnan muutokset sekä muut muutokset, ovat omalla tavallaan vaikuttaneet isovanhemmuuteen. Isovanhemmuus on tänä päivänä ulottuvuuksiltaan laajempi, kuin ennen. Silti tutkiessa isovanhemmuutta ennen ja nykyään, on löydetty yksi tärkeä tekijä, joka on liittynyt isovanhemmuuteen sukupolvesta toiseen. Tämä yhdistävä tekijä on rakkaus. Sitä on ollut olemassa jo maatalousyhteiskunnassa ihan niin kuin tänäkin päivänä. (Fågel 2010, 67.)

3.3 Isovanhemmuuden merkitys

Hyvin tai huonosti toimivalla isovanhemmudella voi olla suuri merkitys ikääntyvän ihmisen hyvinvoinnille. Sen puuttumisella saattaa myös olla vaikutuksia ikääntyvän ihmisen hyvinvointiin. (Sinnemäki 2005, 44.) Sinnemäki on myös eräässä haastattelussa tuonut esille, että isovanhemmat nauttivat yleensä suunnattomasti ajastaan sekä puuhailustaan lapsenlapsiensa kanssa. Tätä kautta isovanhemmat saavat myös kokea olevansa tarpeellisia, joka on tärkeää siitä syystä, että ihminen pysyy pitempään terveenä ja toimintakykyisenä, kun hän saa osallistua ja vaikuttaa. (Karvinen 2006, 24.) Isovanhemmat saavat lapsenlapsiltaan myös paljon rakkautta, inspiraatiota, jatkuvuuden tunnetta sekä tulevaisuuden uskoa, joka on heille tärkeää. Isovanhemmuus auttaa ikääntyvää ihmistä myös kohtaamaan ikääntymisen tuomia kriisejä. Sen kautta isovanhempi tuntee myös itsensä arvostetuksi. (Kurki 2008, 138–146.)

Isovanhemmuus itsessään on opastamista, välittämistä sekä elämän jakamista lapsenlapsen kanssa. Sen yksi tärkeimmistä tehtävistä on kuitenkin kertoa lapsille elämästä, koska tätä kautta lapsen elämä rikastuu sekä lapselle muodostuu käsitys elämänkaaresta. Isovanhemmat saattavat myös siirtää tiettyjä perinteitä tietoisesti lapsenlapsille. He tuovat lapsen arkeen asioita ja traditioita, joihin lapsi ei välttämättä ilman isovanhempia törmäisi. Nämä asiat ja traditiot voivat olla merkityksellisiä lapselle sekä lapsen kehitykselle. (Laru, Oulasmaa & Saloheimo 2010, 109.) Isovanhemmat eivät aina välttämättä edes tiedosta miten suuri merkitys heillä on lapsenlapsille (Sinnemäki 2005, 13).

Tilanteissa, joissa vanhempien omat voimavarat ovat vähäisiä, korostuu lapsen lähiyhteisön tarjoama tuki. Tällöin esimerkiksi isovanhemmat voivat tukea lapsen kehitystä ja kasvatusta. (Marttunen 2006.) Isovanhempien merkitys siis korostuu etenkin elämän käännekohdissa. Jos perhe esimerkiksi kohtaa jonkun kriisin, kuten lapsen sairastumisen, avioeron tai työttömyyden, voi isovanhemman tarjoama tuki olla todella tärkeää. Näissä kriiseissä isovanhempien tuki on usein lapsenlapsen keskeinen voimavara. Isovanhempi pystyy myös yleensä tällaisen kriisin keskellä tarjoamaan lapsenlapselle jatkuvuutta sekä turvallisuutta. Tuoreessa brittiläisessä tutkimuksessa kävi myös ilmi, että vaikeassa elämäntilanteessa oleva nuori välttyi ongelmilta sekä tuli sosiaalisemmaksi, jos hänellä oli elämässään osallisena aktiivinen ja läheinen isovanhempi. (Rotkirch, Söderling & Fågel 2010, 6-7.)

4 ISOVANHEMMAN JA LAPSEN VÄLINEN VUOROVAIKUTUS

4.1 Vuorovaikutuksen määrittely

Vuorovaikutus on taito, joka ihmisen on hallittava voidakseen olla sosiaalisessa kanssakäymisessä toisten kanssa. Vuorovaikutusta voidaan pitää välineenä keskustella ja kuunnella, kyse on siis vastavuoroisesta toiminnasta kahden tai useamman ihmisen kesken. Sosiaalipsykologia määrittelee vuorovaikutuksen riippuvuudeksi kahden ihmisen välillä, se on antamista ja saamista. (Lahikainen & Pirttilä-Backman, 11–25.) Isovanhempien ja lasten vuorovaikutusta tarkasteltaessa on tärkeää muistaa, että isovanhempien toiminta vaikuttaa lapseen mutta ei pidä unohtaa, että myös lapsen toiminta vaikuttaa isovanhempiin. Vuorovaikutuksen yksiselitteinen määrittely on hankalaa, koska kyseessä on erittäin laaja käsite.

Vuorovaikutus voidaan jakaa nonverbaaliseen ja verbaaliseen viestintään. Sanaton viestintä on vuorovaikutusta, jota ilmennetään silmien liikkeillä, kasvojen ilmeillä, asennoilla, eleillä, kehon liikkeillä, paikalla ja tilalla, äänen voimakkuudella, sävyllä, puheen rytmillä sekä tempolla. Myös ulkoinen vaikutelma, jonka itsestämme annamme, on myös osa sanatonta viestintää. Verbaalisella viestinnällä tarkoitetaan puolestaan ihmisten välistä keskustelua. Verbaaliseen viestintään luokitellaan myös kuuluvaksi kielimaailma, jota käytämme ollessamme sanallisessa kanssakäymisessä toisten ihmisten kanssa. (Lahikainen & Pirttilä-Backman 2000, 11–25.)

Vuorovaikutus on elintärkeä taito ihmiselle ja jokainen ihminen tarvitsee rakentavia vuorovaikutustapoja. Vuorovaikutustaidot kehittyvät koko elämän ajan ja niiden harjoittelu on tärkeää. Vuorovaikutusta tapahtuu päivittäin, emmekä välttämättä aina edes huomaa olevamme vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa.

4.2 Lapsen vuorovaikutus

Pienestä pitäen lapsi pystyy biologisten, kognitiivisten, sosiaalisten ja emotionaalisten taitojensa avulla olemaan vuorovaikutuksessa ja kehittämään vuorovaikutussuhteitaan.

Vuorovaikutus toimii eräänlaisena kehityksen tukirakenteena lapsen maailmassa. Lapsella vuorovaikutustaitojen oppimisen lähtökohtana on sosiaalisesti toimiva ympäristö, yleensä koti. Lapsen fyysiset tarpeet pitää täyttää ja tarjota samalla emotionaalisia kokemuksia. Lapset tulkitsevat ja ymmärtävät aikuisten tunnetiloja yllättävän tarkasti. Tärkeää onkin, että aikuinen vastaa lapsen tunteisiin ja antaa hänelle palautetta. Vuorovaikutussuhteen kehittymisen kannalta tärkeää olisikin, että aikuiset kehuvat lasta ja hänen taitojaan. Vuorovaikutustaitojen kehittyminen antaa lapselle mahdollisuuden luoda ystävyysuhteita, rakentaa persoonallisuuttaan sekä kehittää myönteisiä asenteita. Olemalla, reagoimalla lapsen tunteisiin, keksimällä hetkeen sopivan laulun tai leikin aikuiset voivat rakentaa lapsenlapselleen kokemuksen hyvästä yhdessäolosta. Lapsen kannalta tärkeää on, että hänen kanssaan vietetään aikaa esimerkiksi leikkien tai erilaisia pelejä pelaten. Leikit ovat erittäin hyvä keino lapselle kehittää omaa vuorovaikutustaan. Aikuisen tehtävänä on toimia vuorovaikutustaitojen mallina lapselle. (Kempainen & Rouvinen-Kempainen 1998, iv.)

Lapsi haluaa toisten tavoin tulla kuulluksi ja ymmärretyksi sekä tuntee olonsa arvostetuksi. Erityisen tärkeää onkin, että lapsi kokee elämänsä turvalliseksi ja tarpeeksi ennakoitavaksi. Erilaisten toiminnan kautta lapsi pystyy opettelemaan vuorovaikutustaitojaan. Tärkeää olisikin, että lapsi voi toteuttaa omaa luovuuttaan yhdessä aikuisen tai toisten lasten kanssa. Luovan toiminnan kautta lapsi oppii myös ilmaisemaan tunteitaan ja kertomaan omasta elämästään. Toiminnan ei tarvitse olla mitenkään ihmeellistä, jo pienillä asioilla voidaan vaikuttaa lapsen vuorovaikutuksen tukemiseen. (Karling, Ojanen, Siven, Vihunen & Vilen 2008, 194–196.)

Lapsuutta voidaankin pitää eräänlaisena vuorovaikutuksen harjoitteluajana. Vuorovaikutukseensa lapset ottavat mallia vanhemmilta, kasvattajiltaan sekä omalta sosiaaliselta verkostoltaan. Lapsen kielen ja puheen kehittyminen vaikuttaa suuresti myös vuorovaikutuksen tulkitsemiseen ja oppimiseen. Martti ja Annika Takalan mukaan lapsen kielen ja puheen kehittyminen jaetaan neljään eri kehitysvaiheeseen lapsen iän mukaan. 0-3-vuotiaana lapsi ottaa mallia aikuisen puheesta ja luo omat juurensa puheelleen. Lapsi huomaa olevansa vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Lapsi kommunikoi yksin ja vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. 4-vuotiaana lapsi laajentaa sanavarastoaan ja käyttää oppimiaan perusilmauksia. 4-7-vuotiaana lapsi ei vielä välttämättä erota ajattelua ja puhetta toisistaan, minkä vuoksi hän saattaa ajatella ääneen. Toisten

kanssa keskusteleminen nousee tässä kehitysvaiheessa entistäkin tärkeämmäksi. Viimeisessä kehitysvaiheessa 7-vuotias lapsi oppii eriyttämään ajattelun ja puheen sekä tilanteet, joissa hän puhuu muille ihmisille. (Kempainen & Kempainen-Rouvinen 1998, 189.)

4.3 Isovanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen vaikuttavat tekijät

Isovanhemman ja lapsen vuorovaikutukseen ja sen syntymiseen vaikuttavat monet asiat, mutta loppupeleissä kaikki on kiinni isovanhemmista ja lastenlapsista sekä heidän tekemistään ratkaisuista ja valinnoista. Isovanhemman ja lapsen välisellä vuorovaikutuksella on aina suuri merkitys, jota myös lasten vanhempien pitäisi omalla toiminnallaan tukea. (Morrisey 2007.) Vuorovaikutuksen myötä isovanhemmat voivat kokea olevansa osa lapsen elämää ja he voivat seurata läheltä lapsen kasvua ja kehitystä. Lapset taas saavat isovanhemmilta tarvitsemaansa huomiota ja rakkautta. Isovanhemmat voivat vuorovaikutuksen välityksellä siirtää lapselle positiivisia elämänarvoja sekä tunteen siitä, että lapsi täysivaltainen perheen ja suvun jäsen. (Dieckman 2002, 28–29.)

Vuorovaikutuksen ylläpitäminen ei kuitenkaan aina ole helppoa ja se voi vaatia suurikin ponnisteluja niin isovanhemmilta kuin lapsiltakin. Usein kun tutkitaan isovanhempien ja lasten välistä vuorovaikutusta ongelmaksi muodostuu se, että sosiologisissa tutkimuksissa isovanhempia tarkastellaan yhtenä isona ryhmänä eikä erillisinä yksilöinä. (Danielsbacka, Hämäläinen & Tanskanen 2009.) Jokainen isovanhempi ja lapsi on kuitenkin omanlaisensa yksilö.

Myös perheiden muodot ovat muuttuneet vuosien kuluessa, mikä omalta osaltaan vaikuttaa myös vuorovaikutukseen ja sen syntymiseen. Aikaisemmin useampi sukupolvi saattoi asua yhdessä samassa talossa ja vanhempien töissä ollessa isovanhemmat ja etenkin isoäidit hoitivat lapsia. Nykyään kuitenkin suuri osa vanhemmista käy päivittäin töissä ja lapset ovat sen ajan päivähoitossa. Tänä päivänä enää harvassa perheessä isovanhemmat hoitavat lapsia, kun lasten vanhemmat ovat töissä. Joissakin perheissä kuitenkin näin tapahtuu, mikä on hyvä, koska tällöin isovanhemmat voivat olla läsnä lasten jokapäiväisessä elämässä ja näin he ovat myös omalta osaltaan mukana lasten kasvatuksessa. (Tiilikka, Suutarla & Kankkonen i.a.)

Isovanhempien ja lasten välistä vuorovaikutusta mietittäessä on hyvä ottaa huomioon eri ikäkausien erilaiset vuorovaikutustaustat, koska eri ikäkausien kokemukset ja tapahtumat vaikuttavat jokaisen ihmisen persoonallisuuteen sekä ihmissuhteisiin ja niiden muodostamiseen. Perinteinen vanhanajan kasvatusta perustui usein kovaan kuriin ja auktoriteettien kunnioittamiseen. Nykykasvatusta on taas puolestaan vapaampaa. Kasvatuksen erilaisuus voi aiheuttaa kitkaa sukupolvien välillä. Lapset voivat kokea, etteivät he saa tarpeeksi tukea isovanhemmiltaan, mutta myös isovanhemmat voivat tuntea olonsa avuttomaksi, koska he eivät aina välttämättä osaa auttaa lapsenlapsiaan vaikka haluaisivatkin. (Kemppinen & Kemppinen-Rouvinen 1998.)

Usein etenkin länsimaisessa yhteiskunnassa ikäpolvien välillä on suuri kuilu. Syy tähän suureen kuiluun voi olla yksilöissä itsessään, mutta myös erilaisissa instituutioissa kuten päiväkodeissa ja vanhusten palvelutaloissa, koska monesti nämä instituutit eristyvät yksinäisiksi toimijoiksi. Nykyään on onneksi moniammatillisia työyhteisöjä ja työtä tehdään tiimityönä, mikä mahdollistaa eri alojen ammattilaisten sekä eri-ikäisten ihmisten yhteistyötä. (Kemppinen & Kemppinen-Rouvinen 1998.)

Isovanhemmat voivat olla hyvinkin erilaisia ja eri-ikäisiä. Toiset voivat olla hyvin iäkkäitä ja heillä voi olla erilaisia sairauksia, jotka estävät heitä viettämästä aikaa lastenlapsen kanssa. Toiset isovanhemmat voivat olla hyvinkin energisiä ja he jaksavat touhuta lapsenlastensa kanssa. Osa isovanhemmista voi olla vielä mukana työelämässä, toiset taas viettävät eläkepäiviä. Myös tämä seikka voi osaltaan vaikuttaa vuorovaikutuksen syntymiseen. (Tiilikka, Suutarla & Kankkonen i.a.) Työelämässä mukana olevat isovanhemmat voivat olla liian kiireisiä viettämään aikaa lasten kanssa. Nämä asiat voivat määrittellä vahvasti vuorovaikutuksen syntymistä omaan lapsenlapseseen.

Myös lapset ovat erilaisia, eri-ikäisiä ja heidän kiinnostuksen kohteensa vaihtelevat suuresti ja isovanhempien onkin tärkeää muistaa, että jokainen lapsi on oma yksilönsä. (Ijäs 2004, 35.) Tämän vuoksi olisikin erittäin tärkeää, että isovanhemmat ja lapset tutustuisivat kunnolla toisiinsa ja oppisivat tuntemaan toistensa mielenkiinnon kohteet. Isovanhemmat voisivat kertoa lapsille omasta lapsuudestaan ja siitä, minkälaista heidän elämänsä on nuorempana ollut (Ijäs 2004, 39–46). Isovanhempien tulisi kuitenkin välttää nyky maailman kritisointia ja muistutuksia siitä, miten asiat ennen tehtiin. Isovanhemmat voisivat myös tutustua muun muassa lasten mahdollisiin päivähoitopaikkoihin ja

harrastuksiin. Lapset voisivat kertoa isovanhemmille omista mielenkiinnon kohteista. (Tiilikka, Suutarla & Kankkonen i.a.)

Isovanhemman ja lastenlapsen vuorovaikutuksen syntymiseen ja sen tukemiseen vaikuttaa myös maantieteelliset välimatkat. Isovanhemmat voivat asua hyvinkin kaukana omista lapsistaan ja heidän perheistään. Tällöin sekä isovanhempien että lastenlapsien pitää nähdä vaivaa vuorovaikutuksen ylläpitämiseksi. (Tiilikka, Suutarla & Kankkonen i.a.) Isovanhemmat voivat esimerkiksi hankkia itselleen tietokoneen tai kännykän, joiden avulla he voivat pitää yhteyttä lastenlapsiinsa. Lastenlapset voisivat taas opettaa isovanhempiaan tietokoneen käytössä. (Morrisey 2007.) Isovanhempien ja lasten välistä myönteistä vuorovaikutusta voidaan yrittää tukea muun muassa erilaisten tapahtumien avulla, joissa isovanhemmat ja lapset voisivat käydä yhdessä.

Isovanhemman on tärkeä kohdata lapsi omana yksilönään eikä verrata häntä esimerkiksi muihin lastenlapsiin. Isovanhemman on tärkeää tutustua lapseen ja nähdä asioita hänen näkökulmasta. Lapsen pitää vuorovaikutuksen aikana pystyä näyttämään omia tunteitaan niin ilon kuin pettymyksenkin. Tärkeää on myös välillä unohtaa arjen kiireet sekä rutiinit ja keskittyä lapseen ja vuorovaikutukseen hänen kanssaan. Erittäin tärkeää isovanhempien on muistaa ihailia ja kehua lasta sekä hänen pieniä arkipäivän saavutuksiaan. Positiiviseen palautteen saaminen on vuorovaikutuksen kannalta erityisen tärkeää. Yhdessä tekeminen ja kokeminen ovat lapselle erityisen tärkeää. Luovien menetelmien avulla yhdessä toiminnasta tulee hauskaa ja se voi toimia keskustelun avaajana lapsen ja isovanhemman välillä. (Karling, ym 2008, 194–195.)

5 AIEMPIÄ TUTKIMUKSIA

Opinnäytetyömme aihepiiristä on tehty jonkin verran erilaisia tutkimuksia ja opinnäytetöitä, joihin tutustuimme työtä tehdessämme. Aihe itsessään on suhteellisen vähän käsitelty, ja siksi aikaisempien tutkimusten ja opinnäytetöiden löytäminen aiheeseemme liittyen oli haastavaa. Tutkimuksissa, joita aiheeseemme liittyen löysimme, käsiteltiin lähinnä lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta ja sen rakentumista sekä siihen liittyviä mahdollisia ongelmia. Aiheeseemme liittyvät opinnäytetyöt oli puolestaan toteutettu päiväkotitai seurakuntaympäristössä ja niissä oli tutkittu lasten ja isovanhempien välistä vuorovaikutusta.

Liisa Holkeri-Rinkisen Tampereen yliopistossa vuonna 2009 julkaistu akateeminen väitöskirja käsittelee aikuisen ja lapsen vuorovaikutuksen rakentumista päiväkotiympäristössä. Holkeri-Rinkisen tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaista aikuisten ja lasten välinen vuorovaikutus päiväkodissa on, sekä minkälaisia asetelmia vuorovaikutus sisältää. Tutkimustulokset osoittavat, että päiväkodin arki on hektistä ja kilpailu huomioiduksi tulemisesta on usein kova lasten kesken. Lasten vuorovaikutusaloitteet otettiin hyvin huomioon kiireenkin keskellä ja päiväkodin aikuiset käyttivät sekä sanallista että sanatonta viestintää vuorovaikutuksensa apuna. (Holkeri-Rinkinen 2009.)

Diakonia-ammattikorkeakoulussa Porin yksiköstä vuonna 2010 valmistunut Anne Haikon ja Eija Huhtaviidan opinnäytetyö käsittelee isovanhempien ja lasten välistä vuorovaikutusta leikkien lomassa. Haiko ja Huhtaviita ovat tarkastelleet vuorovaikutusta sosiaalipsykologian näkökulmasta, ja he järjestivät isovanhemmille ja lapsille toiminnallisen laululeikkituokion. Opinnäytetyön tulokseksi saatiin se, että isovanhempien ja lasten välillä tapahtui runsaasti vuorovaikutusta tapahtuman aikana varsinkin erilaisten leikkien aikana. (Haiko & Huhtaviita 2010.)

Diakonia-ammattikorkeakoulussa Helsingin yksiköstä vuonna 2010 valmistunut Lea Puotiniemen ja Sini Rautjoen opinnäytetyö ”Mietin milloin olen tehnyt viimeksi kuperkeikan” käsittelee puolestaan sukupolvien välistä vuorovaikutusta seurakunnassa. Hankemuotoinen opinnäytetyö toteutettiin ryhmätoimintana, jonka aikana ikäihmiset ja lapset tekevät yhdessä erilaisia aktiviteetteja. Opinnäytetyön tulokseksi saatiin sen, että

erilaisten ryhmätoimintojen avulla voidaan seurakunnassa yhdistää eri ikäpolvia. (Puotiniemi & Rautjoki 2010.)

6 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET

Opinnäytetyömme ensisijaisena tavoitteena oli tukea lapsen ja isovanhemman välistä vuorovaikutusta. Tarkoituksena oli järjestää yksi tapahtumapäivä lapsille aiheeseen liittyen sekä yksi tapahtumapäivä, joka oli suunnattu lapsille ja isovanhemmille. Etenkin jälkimmäisen tapahtumapäivän tarkoituksena oli tukea eri keinoin lapsen ja isovanhemman välistä vuorovaikutusta. Opinnäytetyömme tavoitteena oli myös, että tapahtumapäivät olisivat niin lapsista kuin isovanhemmistakin mukavia. Halusimme, että lapset sekä isovanhemmat viihtyisivät päivissä sekä niissä olisi mukavaa yhdessäoloa.

Opinnäytetyömme yhtenä tavoitteena oli myös kehittää meidän omia ohjaamistaitojamme. Halusimme nimittäin, että opinnäytetyön avulla saisimme rohkeutta ohjata erilaista toimintaa. Halusimme myös saada kokemusta eri-ikäisten ihmisten ohjaamisesta ja siitä, mitä kaikkea pitäisi ottaa huomioon ryhmän ohjaamisessa, jossa ikäjaukauma on hyvinkin laaja. Toivoimme myös saavamme kokemusta siitä, miten erilaisten menetelmien avulla voi kannustaa lapsia ja aikuisia aktiiviseen toimintaan.

7 ENSIMMÄISET ASKELEET

Opinnäytetyö prosessimme käynnistyi tammikuussa 2010, kun aloimme suunnitella laajemmin opinnäytetyötämme sekä etsiä siitä kiinnostunutta työelämäyhteistyökumppania. Tässä vaiheessa meillä oli selvää, että opinnäytetyömme tulee liittymään jollakin tavalla pieniin lapsiin, koska me molemmat suoritamme lastentarhaopettajankelpoisuutta. Tämä lähtökohta on vaikuttanut muun muassa siihen, minkälaista työelämäyhteistyökumppania aloimme etsiä tammikuussa 2010 etsiä.

7. 1 Työelämäyhteistyökumppanimme tulevat kuvioihin mukaan

Alkaessamme miettimään opinnäytetyöllemme työelämäyhteistyökumppania vuoden 2010 alussa, meille syntyi ajatus siitä, että olisi mielenkiintoista tehdä opinnäytetyö yhteistyössä jonkun oman kotipaikkakuntamme päiväkodin kanssa. Tähän ajatukseen päädyimme siitä syystä, että olimme havainneet omalla kotipaikkakunnalla olevan vähän tällaista yhteistyötä. Tästä syystä koimmekin, että kotipaikkakuntamme sekä meidän kannalta olisi varmasti hyvin antoisaa lähteä raivaamaan tilaa tällaiselle yhteistyölle.

Tammikuussa aloimme ottaa selvää eri päiväkodeista, jotka toimivat kotipaikkakuntalamme Jämsänkoskella. Pienen tiedonkeruun jälkeen päätimme rohkeasti soitella eri paikkoihin ja kysyä löytyisikö päiväkodeilta kiinnostusta tällaiseen yhteistyöhön. Meidän iloksemme jo toinen soitto tuotti tulosta ja löysimme opinnäytetyöstämme kiinnostuneen ryhmäperhepäiväkotikukulaarin. Kukulaarin ehdotuksesta otimme myöhemmin työelämäyhteistyökumppaniksemme myös toisen ryhmäperhepäiväkodin Pikkuvaikan. Näin meillä olikin yhden työelämäyhteistyökumppanin sijasta kaksi erittäin motivoitunutta työelämäyhteistyökumppania.

Työelämäyhteistyökumppaniksemme ensin varmistunut ryhmäperhepäiväkotikukulaari on yksi Jämsän kaupungin päivähoidon yksiköistä. Se on perustettu vuonna 2000. Kukulaari toimii arkisin ja se tarjoaa hoitopaikan 12 vakituiselle hoitolapselle. Tämän lisäksi Kukulaari toimii myös perhepäivähoidon varahoitopaikkana. Henkilökuntaan Kukulaarissa kuuluu vastaava hoitaja sekä kaksi ryhmäperhepäivähoitajaa. Näiden

lisäksi Kukkulaarissa työskentelee vaihtelevasti opiskelijoita, työmarkkinatuella olevia henkilöitä, sijaisia tarpeiden mukaan sekä kiertäviä hoitajia. Toinen opinnäytetyömme työelämätyöyhteistyökumppani on ryhmäperhepäiväkotikoti Pikkuvakka, joka sijaitsee samassa kiinteistössä Kukkulaarin kanssa. Pikkuvakka on perustettu 2008 ja se on myös yksi Jämsän kaupungin päivähoiton yksiköistä. Pikkuvakassa on 9 vakituista lasta hoidossa sekä 25 varahoitolasta. Henkilökunta Pikkuvakassa koostuu neljästä työntekijästä sekä vaihtelevasti opiskelijoista, työmarkkinatuella olevista henkilöistä, kiertävistä hoitajista sekä sijaisista tarpeen mukaan.

7.2 Kohderyhmänä lapset ja isovanhemmat

Opinnäytetyömme kohderyhmäksi muotoutuivat ryhmäperhepäiväkodissa olevat lapset sekä heidän isovanhempansa. Kohderyhmäämme kuului myös yksi kummi, koska olimme antaneet lapsille mahdollisuuden kutsua isovanhempien iltapäivään jonkun muun heille läheisen henkilön, jos heillä ei ollut mahdollisuutta kutsua isovanhempiaan tapahtumaan. Tähän ratkaisuun päädyimme siitä syystä, että emme halunneet kenenkään lapsen joutuvan olemaan päivässä yksin tai jättäytymään siitä pois, jos isovanhemmat eivät olisi päässeet jostain syystä paikalle. Painotimme kuitenkin, että kohderyhmänä opinnäytetyössämme ovat ensisijaisesti lapset ja isovanhemmat.

Kohderyhmäämme kuului noin 20 lasta, jotka olivat toimintaan osallistuessaan 1–6-vuotiaita. Isovanhempia kohderyhmässämme oli 25. Suurin osa kohderyhmän henkilöistä asui Jämsän seudulla. Kohderyhmässämme oli edustettuna hyvin kummankin sukupuolen edustajia. Lapsissa jakauma oli suhteellisen tasainen ja sama oli havaittavissa myös isovanhempien kohdalla.

7.3 Ideointia, suunnittelua ja tapaamisia

Opinnäytetyömme ideointi alkoi tammikuussa 2010. Mietimme tuolloin muun muassa opinnäytetyöllemme sopivaa aihetta sekä sitä, missä puitteissa opinnäytetyö toteutetaan. Ideointi toteutettiin yhteistyössä työelämäyhteistyökumppaniemme kanssa, koska halusimme heidän olevan mukana opinnäytetyön ideoinnissa ja suunnittelussa heti alku-

metreiltä lähtien. Uskoimme, että se motivoisi heitä enemmän, jos he kokisivat olevansa heti prosessissa mukana. Vuoden 2010 aikana pidimme yhteyttä työelämäyhteistyökumppaneiden kanssa sähköpostitse sekä puhelimitse. Tuona aikana ideoimme yhdessä opinnäytetyötämme lisää sekä suunnittelimme alustavasti opinnäytetyön toteuttamiseen liittyviä asioita.

Erilaisten sattumien seurauksena olimme noin vajaa vuosi opinnäytetyömme aloittamisesta kuitenkin tilanteessa, jossa meidän piti vaihtaa aihetta. Uusia aihevaihtoehtoja miettiessä meille heräsi ajatus aiheesta, joka oli käynyt mielessäme jo aiemmin. Aihe liittyi lapsiin ja isovanhempiin sekä heidän välisen vuorovaikutuksen tukemiseen. Aihe vaikutti meistä tärkeältä. Sitä ei myöskään ollut entuudestaan niin paljoa käsitelty, joka tuki myös aiheen valintaa. Uuden aiheen synnyttyä otimme yhteyttä pikaisesti työelämäyhteistyökumppaneihimme ja esittelimme idean heille. He innostuivat siitä erittäin paljon ja pitivät sitä tärkeänä aiheena, koska heillä ei koskaan ollut järjestetty mitään aiheeseen liittyvää toimintaa. Ohjaava opettajamme hyväksyi myös aiheen, jonka jälkeen aloimme rajata aihetta. Yhdessä ohjaavan opettajan sekä työelämäyhteistyökumppanien kanssa rajasimme aiheen käsittelemään lapsen ja isovanhemman välistä vuorovaikutusta.

Aiheen tarkennuttua alkoi teoreettisen tiedon lukeminen sekä laajempi suunnittelu, jonka aikana tutustuimme eri kirjallisuuteen sekä tutkimuksiin. Teoreettisen osuuden työstämisen lomassa pidimme myös yhteyttä työelämäyhteistyökumppaneihimme. Heidän kanssaan suunnittelimme tuolloin sitä, miten opinnäytetyö olisi hyvä toteuttaa, jotta se palvelisi tavoitettamme. Päätimme tuossa vaiheessa muun muassa sen, että järjestämme lapsille ja isovanhemmille toimintapäivän, joka palvelee opinnäytetyölle asetettuja tavoitteita.

Kun teoreettinen osuus alkoi muotoutua, menimme tapaamaan työelämäyhteistyökumppaneitamme. Tapaamisen aikana sovimme, että toimintapäiviä järjestetään sittenkin kaksi, koska koimme, että kahdesta toimintapäivästä olisi enemmän hyötyä. Kahden toimintapäivän avulla pystyimme muun muassa aluksi tutustumaan lapsiin ja heidän osaamiseensa, jonka avulla pystyimme puolestaan paremmin suunnittelemaan toisen toimintapäivän ohjelmaa. Kahden toimintapäivän avulla saimme myös lapset mukaan isovanhempien kutsujen tekemiseen sekä saimme enemmän kokemusta ohjauksesta ja

toiminnan suunnittelusta. Isovanhempien saaminen kahteen erilliseen toimintapäivään oli työelämäyhteistyökumppanien mielestä suuri haaste. Tästä syystä päädyimmekin järjestämään toisen toimintapäivän lapsille ja toisen lapsille sekä heidän isovanhemmilleen. Sovimme tapaamisen aikana myös, että isovanhemmille ja lapsille suunnatussa toimintapäivässä olisi muutama piste, joihin ohjelma olisi jaettuna. Tapaamisen aikana sovimme myös, että kirjoitamme lasten vanhemmille saatekirjeen, jossa kerroimme, mistä tässä oikein on kysymys. Samalla ideana oli, että lapset ja heidän vanhempansa alkaisivat yhdessä miettiä, kenet haluaisivat jälkimmäiseen toimintapäivään kutsua. Tapaamisen jälkeen valmistelimme saatekirjeen (Liite 1.), jonka toimitimme ryhmäperhepäiväkodeille eteenpäin toimitettavaksi.

Tapaamisen jälkeen aloimme toden teolla suunnitella toimintapäiviä sekä niiden ohjelmaa. Suunnittelun lomassa pidimme yhteyttä työelämäyhteistyökumppaneihimme, joilta saimme ohjausta suunnitelmien tekoon. Heiltä saimme myös monia ideoita sekä käytännön vinkkejä toimintapäivien suunnitteluun.

7.3.1 Toimintapäivät

Kirje isovanhemmille päivän ohjelmaa suunnittelimme yhdessä ryhmäperhepäiväkotien kanssa. Heidän kanssa päätimme, että päivän ohjelman tarkoituksena on piirtää isovanhemmille kuva, jossa on lapsen sekä isovanhemman kuva. Piirustus oli tarkoitus lähettää isovanhemmille kutsukirjeen mukana (Liite 2.). Piirustuksen sekä kirjeen oli tarkoitus osaltaan innostaa ja motivoida lapsia isovanhempien iltapäivään. Piirustus ideaan päädyimme siitä syystä, että sen pystyy toteuttamaan eri-ikäisten lasten kanssa. Kirjeen lähettämiseen postitse vastaavasti päädyimme siitä syystä, että se on usein vastaanottajalle tänä päivänä jotenkin erityisempi huomionosoitus, kuin sähköpostitse saapuva kirje. Kaikilla isovanhemmilla ei myöskään välttämättä olisi ollut kännykkää tai sähköpostia, johon kutsun olisi voinut lähettää, joten postitse lähetettävä kirje tuntui myös tästä syystä hyvältä ratkaisulta.

Ensimmäisen toimintapäivän aikana pystyimme myös tutustumaan paremmin lapsiin ja havainnoimaan heidän osaamistaan ja taitojaan. Havaintojemme pohjalta pystyimme suunnittelemaan paremmin seuraavaa toimintapäivää. Toimintapäivän aikana myös poh-

justimme opinnäytetyömme aihetta lapsille ja juttelimme yhdessä heidän isovanhemmistaan.

Isovanhempien iltapäivän ohjelmaa mietimme myös paljon yhdessä ryhmäperhepäiväperhepäiväkotien kanssa. Yhdessä tuumin päätimme aloittaa päivän kahvitelulla, koska kaikki ihmiset eivät välttämättä pidä siitä, jos ohjattu toiminta alkaa heti. Ajattelimme, että isovanhemmille olisi mieluisampaa, jos he saisivat ensin kahvittelemisen lomassa hiukan seurailta tilannetta. Kahvittelemisen jälkeen tarkoituksena oli, että kummallakin ryhmäperhepäiväkodilla olisi omissa tiloissaan pieni laululeikkihetki lapsille ja isovanhemmille. Laululeikkihetken päätimme ottaa päivän ohjelmaan mukaan siksi, että siinä lapsi innostuu helposti vuorovaikutukseen. Laululeikkeihin kuuluu myös koskettelua sekä vuorottelua leikkittäjän kanssa, joka on tärkeää vuorovaikutuksen näkökulmasta katsottuna. Laululeikit ovat myös helppo toteuttaa eri-ikäisten lasten kanssa. Laululeikkien jälkeen ohjelman oli tarkoitus jatkua kahden erilaisen pisteen kautta.

Ensimmäisessä pisteessä hyödynsimme Saara Salon ja Kirsi Tuomin kirjoittamassa Hoivaa ja leiki -vauvan ja vanhemman vuorovaikutus kirjassa, esiteltyä jäljet paperille ideaa. Jäljet paperille ideassa lapsi ja vanhempi painavat käden- ja jalanjäljen kuvat isolle paperille sormivärein. (Salo & Tuomi 2008, 40.) Valitsimme idean siitä syystä, että se vaikutti mielestämme toimintapäivään sopivalta. Idea oli myös helppo toteuttaa eri-ikäisten lasten kanssa, joka vaikutti omalta osaltaan sen valitsemiseen. Päätimme hiukan kuitenkin soveltaa kirjan ideaa, koska mielestämme jalkojen maalaaminen ryhmäperhepäiväkotien tiloissa olisi ollut haasteellista. Tästä syystä jätimme ideasta jalanjälkien maalaamisen pois. Päätimme toteuttaa idean niin, että lapsi ja isovanhempi painavat yhdessä sormiväreillä kädenkuvansa paperille vierekkäin. Suunnittelimme myös, että painetut paperit jäisivät lapselle ja isovanhemmille, koska näin heille jäisi yhteinen muisto päivästä. Tämä oli mielestämme tärkeää, koska yhteinen muisto voi olla lapselle ja isovanhemmalle hyvin merkityksellinen.

Toiselle pisteelle valitsimme sukuun tekemisen, koska sukuun tekeminen lapsen kanssa on hyvä tapa viettää aikaa sekä opettaa heille, kuka milläkin tavalla on lapselle sukua. Sukuun yhdessä tekemisen kautta abstrakti asia muuttuu lapselle konkreettiseksi. (Laban 2010, 180.) Ajattelimme, että sukupuu pisteellä lapsi voi vuorovaikutuksessa isovanhemman kanssa oppia hahmottamaan omaa paikkaansa osana sukua sekä

hahmottaa elämänkaaren jatkuvuutta. Sukupuu idea oli myös helppo toteuttaa erikäisten lasten kanssa, joka vaikutti sen valitsemiseen.

Isovanhempien iltapäivän pääpaino oli edellä mainituissa pisteissä. Tästä huolimatta halusimme kuitenkin jättää myös aikaa vapaammalle toiminnalle, koska silloin lapsen ja isovanhemman oli mahdollista tehdä sellaisia asioita yhdessä, jotka tuntuivat heistä omimmalle. Mahdollisuutena käyttää tätä vapaa-aikaa oli muun muassa leikkiminen, pelaaminen, lukeminen jne. Vapaa-ajan tarjoamisen ideana oli myös se, että lapsen ja isovanhemman vuorovaikutus jatkuisi siinä heille luontevalla tavalla, mikä on mielestämme tärkeää.

7.3.2 Kustannukset ja resurssit

Tavatessamme ryhmäperhepäiväkotien henkilökuntaa suunnittelimme yhdessä kustannuksiin ja resursseihin liittyviä asioita. Listasimme muun muassa, mitä toimintapäivien toteuttamiseen tarvitaan. Sovimme, että ryhmäperhepäiväkodeilta saamme käyttöömmekä kaikkea, mitä heiltä vain löytyy, kuten kartonkeja, sormivärejä ja astioita kahvitukseen. Saimme myös luvan tulostaa heidän tulostimellaan tarvittavia lappuja, jotka liittyvät toimintapäiviin. Itse hankittavaksi meille jäi postimerkit, kirjekuoret sekä kahvitukseen liittyvät jutut kuten kahvit, tarjottavat sekä servietit. Päätimme myös ostaa itse hiukan värillisiä kartonkeja isovanhempien iltapäivään ryhmäperhepäiväkotien kartonkien lisäksi, koska näin saimme laajemman valikoiman erivärisiä kartonkeja käyttöön. Meille jäävät kustannukset ja oimimme keskenämme tasan. Yhteensä varoja kului noin 30e.

Miettiessämme isovanhempien iltapäivään sopivaa tilaa, päädyimme yhdessä ryhmäperhepäiväkotien kanssa siihen lopputulokseen, että toimintapäivät järjestetään ryhmäperhepäiväkotien yhteisissä tiloissa. Heillä oli nimittäin käytössään hyvät ja asianmukaiset tilat toimintapäivien näkökulmasta katsottuna. Toimintapäivät päätettiin toteuttaa niin, että siihen osallistumme me sekä ryhmäperhepäiväkotien henkilökunta. Koimme, että ulkopuolisia apujoukkoja ei tarvittu, koska meitä oli suhteellisen hyvä joukko aikuisia suunnittelemassa ja toteuttamassa toimintaa.

7.3.3 Aineiston keruu

Ensimmäinen aineiston keruu menetelmä, jonka valitsimme opinnäytetyöhömmme, oli havainnointi. Havainnointi on nimittäin hyvä menetelmä, jonka avulla voidaan kerätä monipuolista ja mielenkiintoista aineistoa. Sen yhtenä etuna nähdään, että sen avulla voidaan saada välitöntä tietoa yksilöiden, ryhmien ja organisaatioiden käyttäytymisestä. Havainnointi sopii myös muun muassa erinomaisesti vuorovaikutuksen tutkimisen menetelmäksi. Se sopii hyvin hyödynnettäväksi myös kun tutkittavalla henkilöllä on kielellisiä vaikeuksia kuten lapsilla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 202–203.) Mielestämme opinnäytetyömme tavoitteen kannalta oli järkevää valita havainnointi aineiston keruu menetelmäksi, koska se sopii hyvin vuorovaikutuksen tutkimiseen.

Havainnointi menetelmiä itsessään on olemassa useita. Menetelmät eroavat toisistaan siinä suhteessa, kuinka säädettyä havainnointi on ja missä roolissa havainnoija tilanteessa on. Havainnoinnin lajeiksi voidaan katsoa systemaattinen havainnointi ja osallistuva havainnointi. Systemaattisessa havainnoinnissa havainnointi on jäseneltyä ja havainnoija on ulkopuolinen toimija. Osallistuvassa havainnoinnissa havainnointi puolestaan on vapaasti tilanteessa muotoutuvaa ja havainnoija osallistuu ryhmän toimintaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 202–203.) Päätimme valita opinnäytetyöhömmme osallistuvan havainnoinnin menetelmäksi, koska meillä ei ollut mahdollisuutta havainnoida toimintapäiviä pelkästään ulkopuolisina henkilöinä. Suunnittelimme havainnointia niin, että laululeikkien aikana havainnoimme ryhmää hiukan sivummalta ja toimintapisteiden aikana ohjaamme itse ryhmiä sekä havainnoimme heitä siinä samalla. Suunnittelimme havainnoivamme isovanhempien ja lasten välistä vuorovaikutusta sekä erilaisia vuorovaikutuksen elementtejä kuten äänen painoja, ilmeitä, eleitä ja kosketusta.

Halusimme kerätä aineistoa myös ryhmäperhepäiväkotien henkilökunnalta omien havaintojemme lisäksi. Pyysimme heitä huomioimaan palautteessa opinnäytetyön tavoitteet sekä pohtimaan meidän ammatillisuutta. Ajattelimme, että henkilökunta olisi oikea valinta arvioimaan sekä antamaan palautetta meidän ammatillisuudesta. Pyysimme heitä myös kiinnittämään huomiota toimintapäivien tunnelmaan. Sovimme, että heiltä saamme palautetta kirjallisesti. Palaute sovittiin myös koskemaan kumpiakkin toimintapäiviä.

Halusimme kerätä aineistoa myös lapsilta ja isovanhemmilta itseltään, joten päätimme laatia heille palautelomakkeen isovanhempien iltapäivästä. Palautelomakkeessa halusimme keskittyä keräämään aineistoa lähinnä siitä, miten lapset ja isovanhemmat olivat isovanhempien iltapäivän kokeneet. Halusimme saada heiltä itseltään tietoa siitä, oliko isovanhempien iltapäivä, ollut heistä mukava kokemus. Palautelomakkeeseen laadimme kysymykset sen pohjalta, mihin halusimme sen tuottavan vastauksia.

8 KIRJE ISOVANHEMMILLE JA ISOVANHEMPIEN ILTAPÄIVÄ

8.1 Kirje isovanhemmille

Opinnäytetyömme ensimmäinen toimintapäivä koitti keskiviikkona 2.2.2011. Päivän tavoitteena oli, että teemme lasten kanssa isovanhemmille piirustuksen, joka lähetetään isovanhemmille kutsuna isovanhempien iltapäivään. Päivän tarkoituksena oli myös, että me pääsemme tutustumaan hiukan ryhmäperhepäiväkotien lapsiin. Päivän ohjelma toteutettiin ennalta laaditun suunnitelman mukaisesti. (Liite 4.)

Saavuimme ryhmäperhepäiväkotien yhteisiin tiloihin hyvissä ajoin, koska halusimme, että meillä on rauhassa aikaa tehdä viime hetken valmistelut sekä keskustella vielä hiukan henkilökunnan kanssa. Viime hetken valmisteluihin kuului muun muassa tavaroiden etsimistä sekä paikoille laittamista. Henkilökunnan kanssa käydyssä keskustelussa kävimme vastaavasti vielä läpi päivän ohjelmaa sekä vaihdoimme muutamia ajatuksia liittyen tulevaan isovanhempien päivään.

Kun kaikki valmistelut oli tehty, aloitimme itse toiminnan. Toiminnan alussa jaoinme lapset satunnaisiin ryhmiin, jossa oli lapsia molemmista ryhmäperhepäiväkodeista. Sekoitettujen ryhmien idea syntyi siitä, että meidän sekä työelämäyhteistyökumppanien mielestä oli hyvä välillä, että lapset tekivät eri ryhmissä juttuja. Keskustelimme tässä vaiheessa lasten kanssa myös heidän isovanhemmistaan. Kun jako ja keskustelut oli tehty, kumpikin ryhmä siirtyi ryhmälle valmisteltuun tilaan. Ohjauksen suoritimme niin, että toinen meistä ohjasi toista ryhmää ja toinen toista. Apunamme ohjauksessa oli myös sovitusti henkilökunnan edustajia. Kummassakin ryhmässä toiminta alkoi sillä, että lapsille kerrottiin, mitä tänään on tarkoitus tehdä. Sen jälkeen lapsille jaettiin paperit, joihin heidän oli tarkoitus piirtää kuva itsestä ja isovanhemmasta. Kuvan valmistuttua, oli vuorossa kuvan liimaaminen kartongille. Piirtämisen sekä liimaamisen aikana me ohjaajat sekä muut henkilökunnan edustajat kiersimme avustamassa lapsia sekä kannustamassa heitä.

Piirustusten valmistuttua ensimmäinen toimintapäivä, alkoi lasten osalta olla kasassa. Enää oli jäljellä vain tavaroiden paikoilleen laittaminen sekä loppuyhteenvedo. Tavarat

lapset laittoivat omatoimisesti pois, jonka jälkeen me kiitimme heitä sekä kehuimme heidän hienoja töitään. Tämän jälkeen lapset pääsivät leikkimään. Tämän jälkeen me vastaavasti keräsimme lasten työt sekä sovimme, että henkilökunta toimittaa meille lasten isovanhempien osoitteet.

Osoitteiden saavuttua loppuviikosta, lähetimme lasten piirustukset lasten isovanhemmille. Liitimme piirustusten mukaan myös tekemämme saatekirjeen (Liite 2.), jonka tarkoituksena oli kutsua isovanhemmat isovanhempien iltapäivään. Saatekirjeessä oli myös kohta, jossa isovanhemmat saivat ilmoittaa, että olivatko he osallistumassa isovanhempien iltapäivään. Tarkoituksena oli, että tätä kautta saisimme hiukan tietoa siitä, kuinka moni olisi tulossa isovanhempien iltapäivään.

8.2 Isovanhempien iltapäivä

Isovanhempien kirjeet olivat menneet perille ja suuri määrä isovanhempia oli ilmoittautumisten perusteella tulossa isovanhempien iltapäivään. Olimme erittäin iloisia, kun saimme tietää ilmoittautuneiden määrän, koska meidän mielestä se kertoi omalla tavallaan siitä, että toimintapäivä koettiin tärkeäksi. Jännittynein mielin jäimmekin tiedon saatuaamme odottamaan isovanhempien iltapäivää, jonka tarkoituksena oli tukea lapsen ja isovanhemman välistä vuorovaikutusta eri keinoin. Isovanhempien iltapäivän toteutusta varten olimme myös tehneet ohjelmarungon, josta näimme mitä milloinkin pitää iltapäivän aikana tapahtua. (Liite 5.)

Vihdoin koitti perjantai 11.3.2011, jolloin isovanhempien iltapäivän oli tarkoitus olla. Saavuimme taas ryhmäperhepäiväkotien tiloihin hyvissä ajoin, koska halusimme, että meille jää aikaa laittaa kaikki valmiiksi ennen isovanhempien saapumista. Halusimme vielä myös vaihtaa muutaman sanan henkilökunnan kanssa. Tarkoituksena oli käydä vielä läpi heidän kanssaan päivän ohjelma kasvotusten sekä sopia työnjaoista. Valmistelut sujuivat hyvin. Ehdimme hyvin laittaa toimintapisteet kuntoon sekä kahvit tarjolle. Aikaa jäi myös vielä henkilökunnan kanssa keskusteluun, kuten olimme suunnitelleet. Mielestämme oli tärkeää, että kävimme henkilökunnan kanssa vielä ennen isovanhempien saapumista päivän ohjelman kertaalleen läpi, koska sitä kautta kaikille syntyi kuva

päivästä sekä mahdollisuus tehdä esimerkiksi tarkentavia kysymyksiä meiltä päivään liittyen.

Vähän ennen kello kahta, lapset alkoivat kurkkia ryhmäperhepäiväkotien ikkunoista ja huudella, että hei nyt ne tulevat. Eikä mennyt aikaakaan kun lasten iloisten huutojen jälkeen ovikellot alkoivat soida. Vihdoinkin kauan odotetut vieraat olivat saapuneet. Olimme jakautuneet itse niin, että toinen meistä oli Kukkulaarin ovella ottamassa sieltä tulevia isovanhempia vastaan ja toinen Pikkuvakan puolella. Tarkoituksenamme oli, että esittäydymme isovanhemmille sekä toivotamme heidät lämpimästi tervetulleiksi heti ovella. Sen jälkeen ohjasimme heidät kahvittelemaan sen ryhmäperhepäiväkodin tiloihin, joissa heidän lapsenlapsensa oli. Tarkoituksena oli, että ennen varsinaista ohjattua toimintaa, isovanhemmat saavat hetken istahtaa ja nauttia kahvista. Isovanhempien kahvitellessa lapset söivät välipalan samassa tilassa isovanhempiensa kanssa.

Kahvien juonnin jälkeen, siirryimme kumpikin ryhmä edeltä sovittuun tilaan. Kukkulaarin puolella oli yksi ryhmä ja Pikkuvakan puolella toinen ryhmä. Itse olimme jakautuneet niin, että toinen meistä oli Kukkulaarin puolella ja toinen Pikkuvakan puolella. Ohjattu toimita alkoi sillä, että esittelimme kumpikin omalle ryhmällemme lyhyesti opinnäytetyötämme. Kerroimme hiukan muun muassa siitä, mihin opinnäytetyömme liittyy sekä miksi olimme valinneet kyseisen aiheen opinnäytetyöllemme. Tämän esittelyn jälkeen kerroimme lapsille ja isovanhemmille iltapäivän ohjelmasta. Esittelimme muun muassa toimintapisteitä lyhyesti sekä kerroimme palautteen keräämisestä. Tässä kohtaa kiitimme myös isovanhempia siitä, että he olivat saapuneet paikalle. Kerroimme isovanhemmille myös siitä, miten iloisia olimme, että heitä oli saapunut näin paljon paikalle.

Lyhyen esittelyn ja kiitosten jälkeen, alkoi laululeikkien osuus. Sen veti kummallakin puolella ennalta sovitut henkilökunnan jäsenet. Itse seurasimme tätä osuutta päivästä hiukan sivummalta, koska halusimme havainnoida lapsia ja isovanhempia sekä heidän välistä vuorovaikutusta hetken aikaa intensiivisemmin. Kummallakin puolella laululeikki osuus koostui muutamasta leikistä, jonka lapset ja isovanhemmat suorittivat ohjaajan ohjauksella. Laululeikit oli valittu sen mukaan, että ne olivat lapsille sekä suurimmalle osalle isovanhemmista tuttuja. Laululeikkien jälkeen johdatimme kumpikin oman ryhmämme sille pisteelle, jota itse vedimme. Tarkoituksena oli, että toinen po-

rukka lapsia ja isovanhempia aloittaa kädenpainantapisteellä ja toinen porukka sukupuupisteellä. Pisteillä oli tarkoituksena suorittaa siellä annetut tehtävät ja sen jälkeen siirtyä omaa tahtia joustavasti toiselle pisteelle.

Kädenpainanta pisteellä lapsia ja isovanhempia odotti valmiina sormivärit sekä kuva mallitaulusta, jonka olimme tehneet. Pisteiden tarkoituksena oli, että lapsi ja isovanhempi yhdessä tekevät kaksi kädenkuva aiheista taulua, joista toinen jää muistoksi lapselle ja toinen isovanhemmalle. Pisteellä toiminta alkoi sillä, että isovanhempi ja lapsi yhdessä valitsivat kaksi itselleen mieluisen väristä kartonkia, jolle heidän oli tarkoitus kädenkuvat painaa. Varsinainen kädenpainanta oli tarkoitus toteuttaa niin, että lapsi tai isovanhempi maalaa vastapuolen käden sormiväreillä. Kun käsi oli maalattu, se oli tarkoitus painaa kartongille. Kun ensimmäinen käsi oli maalattu, niin sama toistettiin, jotta kumpaankin tauluun saatiin yksi kädenkuva. Kahden kädenkuvan jälkeen, oli tarkoitus vaihtaa osia. Eli se, joka aikaisemmin maalasi, olikin nyt se jonka kädet maalataan. Kun sama oli toistettu toisinpäin, oli tarkoitus, että kummassakin taulussa olisi lapsen ja isovanhemman kädet vierekkäin. Tiesimme etukäteen, että kaikki eivät välttämättä voi tai halua maalata sormiväreillä ja tästä syystä olimme varanneet pisteelle myös värikyniä, joiden avulla taulut oli mahdollista tehdä.

Sukupuupisteellä lapsia ja isovanhempia vastaavasti odottivat värikynät sekä monistetut sukupuut. (Liite 6.) Pisteellä tarkoituksena oli, että lapsia ja isovanhempi yhdessä täyttävät sekä koristelevat sukupuun, jonka olimme heille monistaneet. Toiminta pisteellä alkoi sillä, että lapsille ja isovanhemmille jaettiin sukupuut. Samalla heille kerrottiin myös, miten sukupuu oli tarkoitus täyttää sekä koristella. Tarkoituksena oli, että lapsi ja isovanhempi yhdessä laittavat sukupuuhun siihen kuuluvat henkilöt niin, että lapsen nimi tulee alimmaksi kohdaksi puussa. Sen jälkeen sukupuuhun oli tarkoitus laittaa lapsen vanhempien sekä isovanhempien nimet oikeille paikoille. Sukupuun täyttämisen ohjeistuksessa kerroimme myös siitä, että kaikkia kohtia ei ole pakko täyttää, jos esimerkiksi ei tiedä jonkun isovanhemman nimeä. Joku kohta voi jäädä ihan huoletta tyhjäksi. Kun sukupuuhun kuuluvien henkilöiden nimet oli laitettu paikoilleen, alkoi puun koristeleva. Tarkoituksena oli, että lapsi ja isovanhempi yhdessä koristelevat puun haluamallaan tavalla.

Pisteillä kiertelyn jälkeen tarkoituksena oli, että isovanhemmat täyttäsivät palautelomakkeen, jonka olimme tehneet (Liite 6.). Palautelomake laatikon olimme sijoittaneet tarkoituksella keskeiselle paikalle, jotta sen täyttäminen ei unohtuisi. Palautelomake oli tarkoitus täyttää niin, että lapsi ja isovanhempi tekevät sitä yhdessä. Tarkoituksena oli, että isovanhempi kysyy lapselle tarkoitettuja kysymykset lapselta ja merkitsee vastaukset palautelomakkeeseen. Tämän jälkeen tarkoituksena oli, että isovanhempi täyttää hänelle suunnatut kysymykset.

Toimintapisteiden välissä lapsilla ja isovanhemmilla oli aikaa kierrellä ryhmäperhepäiväkotien tiloissa. Olimme varanneet kiertelylle sekä vapaalle yhdessäololle aikaa myös pisteiden ja palautteiden jälkeen. Tarkoituksena oli, että lapsi ja isovanhempi saavat rauhassa vielä ennen kotiinlähtöä tutustua tiloihin sekä pelata esimerkiksi jotain peliä yhdessä. Tämän jälkeen tarkoituksena oli, että lapsi ja isovanhempi voivat poistua vapaasti viikonlopun viettoon.

Isovanhempien ja lasten poistuttua, jäimme vielä siivoamaan ryhmäperhepäiväkotien tiloja sekä kirjaamaan omia havaintojamme. Siivoamisen ja havaintojen kirjaamisen jälkeen lähdimme kotiin, jossa pidimme vielä pikkuisen palaveria päivään liittyen. Kirjasimme muun muassa heti ylös tapahtumasta nousseita asioita ja ajatuksia sekä kävimme havaintojamme läpi. Vilkaisimme alustavasti myös saamaamme palautetta. Tunnelmat tässä vaiheessa olivat suhteellisen hyvät. Koimme, että olimme onnistuneet rakentamaan toimivan ja ikimuistaisen päivän.

8.3 Palaute

Opinnäytetyössä päätimme kerätä palautetta lapsilta, isovanhemmilta sekä työelämäyhteistyökumppaneiltamme. Isovanhempien iltapäivästä keräsimme lapsilta ja isovanhemmilta palautetta kirjallisella lomakkeella (Liite 6.). Henkilökunnalta pyysimme palautetta molemmista toimintapäivistä kirjallisesti. Saimme heiltä palautetta myös tapahtumapäivien jälkeen pidetyssä palautekeskustelussa.

Lapsilta tiedustelimme palautelomakkeessa sitä, että oliko heistä mukavaa vai tylsää, kun isovanhemmat tulivat ryhmäperhepäiväkotiin. Tiedustelimme lapsilta myös sitä,

mitä mieltä he olivat isovanhempien iltapäivän toiminnasta. Lapsilta saamamme palaute oli pääsääntöisesti positiivista. Lähes kaikista lapsista oli mukavaa, että isovanhemmat tulivat ryhmäperhepäiväkotiin. Suurin osa lapsista piti myös isovanhempien iltapäivän toimintaa mukavana. Vain kolme lasta toi lomakkeessa ilmi, että toiminta oli ollut jollain tasolla tylsää.

Isovanhemmilta saamamme palaute oli myös pääsääntöisesti positiivista. Palautetta keräsimme isovanhemmilta kolmen eri kysymyksen avulla. Tiedustelimme kysymyksissä isovanhemmilta sitä, mitä mieltä he päivästä olivat, mikä heistä oli erityisen hyvää sekä mitä he kehittäisivät. Näiden kysymysten jälkeen annoimme isovanhemmille myös mahdollisuuden tuoda esille sellaisia asioita ja muita terveisiä, joita heille oli mahdollisesti päivän aikana tullut mieleen. Isovanhempien yleinen mielipide päivästä oli se, että se on tarpeellinen. Erityisen hyvää isovanhemmista päivässä oli yhdessä tekeminen, hyvä ilmapiiri sekä se, että he pääsivät tutustumaan lastenlastensa hoitopaikkaan. Kehittämisehdotuksia isovanhempien iltapäivästä isovanhemmilta tuli suhteellisen vähän, koska vain kolmessa vastauksessa oli kehittämisideoita tuotu esille. Yhtenä kehittämisideana oli, että isovanhempien iltapäivä järjestettäisiin hiukan myöhemmin, koska silloin työssäkäyvien isovanhempien olisi helpompi osallistua päivään. Toisena kehittämisideana oli, että olisimme yhdessä ohjatusti kiertäneet iltapäivän aikana ryhmäperhepäiväkodin tiloja. Kolmantena kehittämisideana oli puolestaan se, että laululeikkejä olisi ollut enemmän. Kaiken kaikkiaan palaute isovanhemmilta oli siis hyvin positiivista ja kannustavaa. Isovanhemmat toivat palautteessa esille myös itse sen, että toivoisivat lisää tällaista toimintaa järjestettävän.

Henkilökunnalta saimme kirjallisen palautteen. Kiitosta saimme henkilökunnalta muun muassa aiheesta, suunnittelusta sekä itse toiminnasta. Palautteessa keuhuttiin myös meidän ohjaajataitojamme kummankin toimintapäivän osalta. Palautteessa tuotiin myös esille se, että meidän olisi kannattanut vielä rohkeammin opastaa ja pyytää henkilökuntaa itse toimintaan mukaan kumpanakin päivänä. Ensimmäisen toimintapäivän aikana, olisimme henkilökunnan mielestä myös voineet hiukan enemmän valmistella lapsia tulevaan sekä kertoa heille mitä kaikkea he voisivat isovanhemmille hoitopaikasta ja päivistään siellä kertoa. Isovanhempien iltapäivässä olleet pisteet olivat henkilökunnan mielestä sopivan mittaisia. Kehittämisideana isovanhempien iltapäivästä nousi esille se, että yhteistä toimintaa tai ohjelmaa olisi voinut olla vielä enemmän. Tärkeää olisi myös

ollut vielä hiukan enemmän korostaa sitä mahdollisuutta, että lapset ja isovanhemmat voivat esimerkiksi pelata lapsen kanssa pelejä, kun odottelevat pääsyä seuraavalle pisteelle. Kaiken kaikkiaan henkilökunta kuitenkin koki, että päivät olivat erittäin onnistuneita.

Kaiken kaikkiaan saamamme palaute opinnäytetyömme toimintapäivistä on ollut positiivista. Erityisen paljon kiitosta ja hyvää palautetta olemme saaneet isovanhempien iltapäivästä. Saamamme palautteen kautta meille on muodostunut kuva siitä, että opinnäytetyömme aihe on ollut lapsille, heidän isovanhemmilleen sekä ryhmäperhepäiväkotien henkilökunnalle merkityksellinen.

8.4 Havainnot lapsen ja isovanhemman välisestä vuorovaikutuksesta

Lapsen ja isovanhemman välistä vuorovaikutusta isovanhempien iltapäivän aikana pyrimme havainnoimaan osallistuvan havainnoinnin kautta. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että havainnoimme lapsia sekä heidän isovanhempiaan ohjaamisen, ja muun ajan lomassa. Havainnointi kohdistui lasten ja isovanhempien välisen vuorovaikutuksen tarkkailuun, toimintapisteiden toimivuuteen sekä yleiseen ilmapiiriin. Havainnot kirjattiin ohjauksen lomassa sekä heti toimintapäivien jälkeen. Suurin osa havainnoista kuitenkin kirjattiin vasta toimintapäivien jälkeen, koska ohjauksen ja muun toiminnan lomassa ei ollut niin paljoa aikaa kirjaamiselle. Havainnot itsessään kirjattiin käsin ja ne pyrittiin kirjaamaan mahdollisimman tarkasti, jotta myöhemmin niiden mielenpalauttaminen olisi helpompaa. Havainnot ei rajattu, vaan paperille kirjattiin kaikki, mikä tuntui tässä vaiheessa oleelliselta. Havainnot paperille syntyi muun muassa vuorovaikutuksen määrästä, eleistä, suullisesta ja sanattomasta ilmaisusta, ilmapiiristä sekä läheisyydestä.

Lapsen ja isovanhemman välistä vuorovaikutusta havainnoidessa isovanhempien iltapäivän aikana ilmeni muun muassa, että lasten ja isovanhempien välillä oli paljon vuorovaikutusta päivän aikana. Lapsi ja isovanhempi nimittäin tekivät paljon juttuja yhdessä. He muun muassa juttelivat paljon toisilleen. Juttelu oli lapsen ja isovanhemman välillä usein vuorottelevaa. Äänenpainot juttelun aikana olivat rauhallisia ja ääni itsessään sellaista, että siitä välittyi kuva lapsien ja isovanhempien läheisestä suhteesta. Isovan-

hempien iltapäivän aikana oli havaittavissa myös paljon läheisyyttä lapsien ja isovanhempien välillä. Usein näki lapsenlapsia istumassa esimerkiksi isovanhempien sylissä. Havainnoidessa myös lasten ja isovanhempien eleitä ja ilmeitä, saattoi huomata, miten iloisia kasvoja oli paljon. Eleet myös viestittivät omalta osaltaan siitä, miten innostuneita lapset ja isovanhemmat olivat.

Laululeikit innostivat selkeästi lapsia ja isovanhempia vuorovaikutukseen. Havainnot nimittäin osoittavat, että lapset ja isovanhemmat innostuivat niistä ja heittäytyivät leikkeihin mukaan. Molemmat osapuolet viestittivät myös ilmeillään, että heillä oli mukavaa yhdessä. Eleet ja vuorottelu lapsen ja isovanhemman välillä laululeikkien aikana osoittavat sen, miten laululeikki osuus tuki vuorovaikutusta. Isovanhemmat ja lapset ottivat katsekontaktia toisiinsa ja osa lapsista hakeutui isovanhemman lämpimään syliin. Isovanhempien katseet olivat myös erittäin lempeitä ja iloiset ilmeet viestittivät siitä, että yhdessä toimiminen tuki vuorovaikutusta. Myös innostunut ja vauhdikas tunnelma viestitti siitä, että isovanhemmat ja lapset keskittyivät yhdessä toimimiseen ja keskinäiseen vuorovaikutukseen.

Kädenpainanta piste vaikutti myös havaintojen perusteella lapsista ja isovanhemmista mukavalta pisteeltä. Se selkeästi lisäsi vuorovaikutusta lapsen ja isovanhemman välillä, koska siinä lapsi ja isovanhempi sopivat muun muassa yhdessä jutellen, miten taulut toteutetaan. Kädenpainannan aikana lapset ja isovanhemmat juttelivat myös paljon ja heidän juttelunsa oli vuorottelevaa. Molemmat puhuivat ja kuuntelivat toisiaan. Kädenpainannan aikana lapsi ja isovanhempi myös olivat fyysisesti lähekkäin, koska he maalasivat toistensa käsiä. Fyysinen läheisyys vaikutti havaintojen perusteella olevan niin lapsille kuin isovanhemmille mieluisaa. Kädenpainanta pisteellä ilmeet lapsen ja isovanhemman välillä vaihdettiin myös useita hymyjä.

Sukupuuta pisteellä lapsi ja isovanhempi tekivät yhdessä sukupuuta. Sen aikana lapsi ja isovanhempi juttelivat paljon. Isovanhemmat etenkin innostuivat kyselemään lapsilta, ketä puuhun laitetaan. Ilmeet ja eleet olivat myös positiivisia pisteellä. Jonkun verran vuorovaikutusta pisteellä kuitenkin joidenkin lasten ja isovanhempien välillä häiritsi sukupuoli monisteen koristelemisen. Nyt nimittäin muutamat isovanhemmat antoivat lapsen koristella monisteen ja itse keskittyivät toisten paikalla olioiden tarkkailemiseen.

Ne lapset ja isovanhemmat jotka kuitenkin koristelivat monisteen yhdessä, tekivät sen innostuneesti.

Isovanhempien iltapäivän ohjelmaan kuului myös vapaa-aikaa, jolloin lapsen ja isovanhemman oli mahdollisuus tehdä heille luontaisia ja mieluisia juttuja. Vapaa-aikaa havainnoidessa huomasimme, että lasten ja isovanhempien välillä oli vuorovaikutusta. Eniten vuorovaikutusta oli niiden lasten ja isovanhempien välillä, jotka leikkivät tai pelailivat yhdessä. Pelaamista ja leikkejä seurattaessa nimittäin korviin kantautui iloinen puheen sorina, kun lapsi ja isovanhempi juttelivat toisilleen. Leikkien ja pelaamisen ohessa lapsi ja isovanhempi usein myös hakeutuivat toistensa läheisyyteen. Lapsi saattoi esimerkiksi istahtaa isovanhemman syliin. Ilmeet ja eleet lapsilla ja isovanhemmilla olivat eläväisiä.

Kaiken kaikkiaan isovanhempien iltapäivän aikana tehdyistä havainnoista välittyi kuva, että lapsen ja isovanhemman välillä oli paljon vuorovaikutusta päivän aikana. Vuorovaikutuksen määrään kuitenkin päivän eri aikana vaikutti muun muassa se, miten mieluisaksi ohjelma koettiin. Mitä mieluisampi ohjelma oli, niin sen enemmän vuorovaikutusta näytti olevan. Jonkun verran lapsen ja isovanhemman vuorovaikutusta havaintojen perusteella esti kuitenkin toiset ihmiset. Havainnoista nimittäin ilmenee, että paikoittelun isovanhemmat saattoivat alkaa esimerkiksi jutella keskenään, jonka seurauksena vuorovaikutus lapsenlapsen kanssa saattoi keskeytyä. Positiivista oli kuitenkin se, että ohjatun toiminnan aikana näin ei yleensä päässyt käymään, vaan silloin lapsi ja isovanhempi keskittyivät toisiinsa.

9 ARVIOINTI

Opinnäytetyöprosessi oli kaiken kaikkiaan meille hyvin opettavainen kokemus. Sen kautta pääsimme oppimaan muun muassa, miten toimintapäiviä järjestetään yhteistyössä työelämän kanssa. Opinnäytetyö oli myös omalta osaltaan meille hyvin raskas kokemus. Sen tekeminen oli nimittäin yllättävän haastavaa sekä aikaa vievää. Uskomme kuitenkin, että opinnäytetyöprosessi on ollut kaiken vaivan arvoinen. Lasten, isovanhempien ja ryhmäperhepäiväkotien iloiset kasvot antoivat uskoa siitä, että prosessi on ollut kannattava. Koemme myös, että opinnäytetyöprosessimme on suhteellisen onnistunut, huolimatta siitä, että olemme matkan aikana kohdanneet vastoinkäymisiä. Itse uskomme, että nämä vastoinkäymiset ovat olleet osa opinnäytetyöprosessia ja ne ovat omalta osaltaan tehneet siitä yhä opettavaisemman kokemuksen meille.

9.1 Toteutuksen arviointi

Lähtiessämme ideoimaan ja suunnittelemaan opinnäytetyömme toimintapäiviä halusimme, että toimintapäivät olisivat hyvin suunniteltuja ja toiminta olisi perusteltua. Suunnittelimme toimintapäiviä yhdessä työelämäyhteistyökumppaniemme kanssa ja uskomme, että sillä on ollut positiivinen vaikutus toimintapäivien onnistumiseen. Yritimme myös perustella toimintapäiviin liittyviä valintoja, joita prosessin aikana jouduimme tekemään. Valintojen tekemisessä saimme myös apua työelämäyhteistyökumppaneiltamme.

Kirje isovanhempien iltapäivän tavoitteena oli, että tekisimme kutsukirjeet lasten isovanhemmille sekä tutustuisimme hiukan lapsiin. Halusimme myös hiukan pohjustaa lapsia tulevaan isovanhempien iltapäivään. Päivän tavoitteet saavutettiin mielestämme, koska sen aikana teimme kutsukirjeet onnistuneesti, tutustuimme lapsiin sekä pohjustimme heille tulevaa isovanhempien iltapäivää. Päivän ohjelma oli myös saadun palautteen sekä omien havaintojemme mukaan onnistunutta. Lapset jaksoivat nimittäin keskittyä ohjelmaan sekä tekivät innostuneesti heille annetut tehtävät. Jonkun verran kutsukirjeitä varten tehtyyn piirustukseen ilmestyi kuitenkin myös muita lapsille tärkeitä henkilöitä, kuten heidän sisaruksia tai vanhempia, mutta se ei mielestämme haitannut päivän

ideaa, koska lähestulkoon jokaisesta piirustuksesta löytyi kuitenkin myös lapsen ja isovanhemman kuva. Etukäteisvalmistelut sekä jälkipuinti päivään liittyen olivat myös onnistuneita, koska olimme varanneet niihin riittävästi aikaa. Meillä ei ollut kiireen tuntua, vaan asiat ehdittiin tehdä rauhassa. Kiitosta saimme myös kutsukirjeiden lähettämisestä isovanhemmille postitse. Ohjaamistamme myös päivään liittyen kehuttiin. Olimme osanneet huomioida lapset sekä ohjata heitä kehitystason mukaisesti. Jonkun verran palautetta saimme henkilökunnalta siitä, että lapsia olisi vielä enemmän voinut pohjustaa tulevaan isovanhempien päivään. Itse olemme myös nyt toiminnan jälkeen samaa mieltä. Jonkun verran enemmän olisimme nimittäin voineet vielä päivää pohjustaa esimerkiksi jutelleen lasten kanssa enemmän isovanhemmista yleisesti. Kaiken kaikkiaan koemme kuitenkin saadun palautteen ja havaintojemme perusteella, että päivä oli onnistunut.

Isovanhempien iltapäivän tavoitteena oli puolestaan tukea lapsen ja isovanhemman välistä vuorovaikutusta. Saadun palautteen sekä havaintojen perusteella näytti, että tavoite saavutettiin. Päivän aikana nimittäin lapsien ja isovanhempien välillä oli paljon myönteistä vuorovaikutusta. Ilmapiiri oli myös iloinen ja innostava. Paikalla olijoilla näytti olevan erittäin mukavaa. Toimintapäivän aikana isovanhemmat ja lapset käyttivät sekä verbaalista että nonverbaalista vuorovaikutusta. Ilmeet, eleet, kosketukset ja äänensävyt ilmensivät hyvin isovanhempien ja lasten välillä vallitsevaa vuorovaikutusta.

Ohjattu ohjelma itsessään oli myös päivän aikana onnistunutta. Näytti siltä, että lapsi ja isovanhempi innostuivat ohjauksen aikana vuorovaikutukseen toistensa kanssa. Etenkin laululeikit näyttivät innostavan, ja niissä oli havaittavissa paljon vuorovaikutusta lapsen ja isovanhemman välillä. Toimintapisteet olivat myös toimivia. Niiden aikana näimme paljon juttelua, iloisia ilmeitä ja läheisyyttä lasten ja isovanhempien välillä. Sukupuu pisteellä osa isovanhemmista keskittyi monisteen koristelun ajan muuhun toimintaan, joka pikkuisen vaikutti lapsen ja isovanhemman vuorovaikutukseen pisteellä. Tulevaisuudessa pistettä hyödyntäessä kannattaa tästä syystä kiinnittää ohjeistuksessa huomiota vielä enemmän siihen, että isovanhemmat varmasti ymmärtävät, että koristelu on tarkoitus tehdä yhdessä lapsenlapsen kanssa. Vapaa-aika, jota oli toimintapisteiden välissä ja jälkeen, olisi omien havaintojemme perusteella kaivannut vielä enemmän ohjeistusta. Nyt nimittäin joillakin lapsilla ja isovanhemmilla oli vaikeus keksiä tekemistä. Alussa olisi siis voinut tästä syystä antaa enemmän vinkkejä lapsille ja isovanhemmille siitä,

mitä he voivat tuona aikana tehdä. Positiivista oli kuitenkin se, että vaikka kaikki eivät keksineet tekemistä vapaa-ajan aikana, niin silti lapsi ja isovanhempi olivat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Lapset eivät nimittäin lähteneet leikkimään omille teilleen eivätkä isovanhemmat puolestaan keskittyneet esimerkiksi rupatteluun muiden kanssa pieniä hetkiä lukuun ottamatta. Ne lapset ja isovanhemmat, jotka alkoivat heti puuhailia vapaa-ajalla, muun muassa pelailivat ja leikkivät. Leikkiminen ja pelailu vaikuttivat hyviltä keinoilta viettää aikaa vuorovaikutuksen kannalta, koska niistä oli havaittavissa juttelua ja läheisyyttä. Jonkun verran koemme myös, että vapaa-aika osuus oli päivästä liian suuri, koska siihen jäi suhteellisen paljon aikaa. Tulevaisuudessa voisinkin päivää toteuttaessa olla hyvä järjestää yksi toimintapiste päivään lisää. Kaiken kaikkiaan koemme, että toinen toimintapäivä oli myös onnistunut ja hyvin suunniteltu. Myönteinen palaute kohderyhmältä, ryhmäperhepäiväkotien henkilökunnalta sekä meidän tekemät havainnot vahvistavat kokemusta päivän onnistumisesta.

Kaiken kaikkiaan saamamme palautteen sekä omien havaintojemme pohjalta, voimme pitää opinnäytetyömme toteutusta onnistuneena, koska molemmat toimintapäivät saavuttivat niille asetetut tavoitteet sekä niissä oli mukava olla. Toteutuksen suunnittelu oli myös suhteellisen onnistunutta, koska toteutuksessa ei ilmennyt mitään suurempia ongelmia. Mahdolliset riskit ja muut asiat oli huomioitu ennen toteutusta.

9.2 Tavoitteiden saavuttaminen

Opinnäytetyömme ensisijaisena tavoitteena oli tukea lapsen ja isovanhemman vuorovaikutusta. Koemme, että jälkimmäinen toimintapäivä vastasi tähän tavoitteeseen. Sen aikana oli nimittäin havaittavissa paljon myönteistä verbaalista ja nonverbaalista vuorovaikutusta lapsen ja isovanhemman välillä. Juttelua, iloisia ilmeitä ja paljon eleitä oli nähtävissä. Päivän aikana myös suurimmaksi osaksi lapsi ja isovanhempi keskittyivät toisiinsa ja tekivät vuorovaikutuksessa innostuneesti erilaisia heille tarkoitettuja tehtäviä, mikä omalta osaltaan tuki vuorovaikutusta heidän välillään. Vuorovaikutusta isovanhempien ja lasten välillä tuki myös ohjaajien toiminta. Meidän tarkoituksena oli kannustaa ja kehottaa isovanhempia ja lapsia toimimaan yhdessä, jotta vuorovaikutusta syntyisi. Vuorovaikutusta ja sen syntymistä tuki myös se, että isovanhemmat ylipäänt-

sä saapuivat paikalle. Tämä kertoo jo mielestämme siitä, että isovanhemmat ovat kiinnostuneita lapsien elämästä ja he haluavat olla osa lapsenlapsensa jokapäiväistä elämää.

Havaintojen sekä saadun palautteen perusteella voidaan olettaa, että opinnäytetyömme tuki lapsen ja isovanhemman välistä vuorovaikutusta. Uskomme myös, että sillä saattaa olla positiivisia vaikutuksia paikalla olleiden lasten ja isovanhempien suhteeseen. Opinnäytetyö saattoi omalta osaltaan nimittäin lujittaa lapsen ja isovanhemman suhdetta, koska siitä muun muassa muodostui heille yhteinen mukava muisto.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli myös rakentaa sellaisia toimintapäiviä, joissa lapset ja isovanhemmat viihtyisivät. Halusimme, että itse päivät sekä päivien toiminta olisi lapsista ja isovanhemmista mukavaa. Kirje isovanhemmille iltapäivän aikana havaitsimme, että lapset olivat iloisia ja suorittivat heille annetut tehtävät esimerkillisesti. Tästä syystä koemme, että ensimmäinen päivä oli mukava ja viihtyisä kokemus lapsille. Sen aikana saimme myös havaintoja siitä, miten innokkaasti lapset odottivat isovanhempien iltapäivää. Isovanhempien iltapäivästä saimme todella paljon positiivista palautetta siitä, että iltapäivä oli mukava ja tärkeä. Omat havaintomme tukevat myös saatua palautetta. Havaitsimme nimittäin, että etenkin ilmeiden perusteella lapset ja isovanhemmat näyttivät viihtyvän isovanhempien iltapäivässä. Paljon havaitsimme hymyä ja naurua, joka kertoo siitä, että lapsilla ja isovanhemmilla oli mukavaa.

Kolmantena tavoitteena opinnäytetyöllämme oli meidän omien ohjaustaitojen kehittäminen. Tavoitteena oli saada kokemusta erilaisista ohjaamistilanteista. Henkilökunnalta saimme palautetta omaan ohjaamiseemme liittyen. He kehuivat muun muassa meidän ohjaustaitoja sekä kykyä pitää erilaisia tuokioita. Ohjaus oli heidän mielestään luontevaan ja saimme sen lomassa heidän mielestään pidettyä hyvin tilanteet hallinnassa. Jonkun verran saimme myös kiitosta isovanhemmilta palautteissa siitä, miten olimme onnistuneet ohjauksessa. Itse koemme myös, että ohjaamistaitomme kehittyivät prosessin aikana. Saimme muun muassa paljon käytännön tietoa siitä, mitä kannattaa esimerkiksi ottaa huomioon, kun suunnitellaan lapsille ohjattua toimintaa. Opimme esimerkiksi, että lapsille ei kannata tehdä liian pitkiä ja vaikeita tehtävien ohjeistuksia.

Kaiken kaikkiaan mielestämme saavutimme siis opinnäytetyölle asetetut tavoitteet. Opinnäytetyö tuki nimittäin lapsen ja isovanhemman välistä vuorovaikutusta, oli muka-

va ja viihtyisä kokonaisuus sekä kehitti omia ohjaamistaitojamme. Uskomme, että tavoitteiden saavuttamisessa auttoi etenkin hyvä yhteistyö työelämäyhteistyökumppaniemme kanssa sekä meidän oma panos.

10 TULOKSET JA HYÖTY

10.1 Työn tuloksia

Havaintojemme perusteella opinnäytetyömme näytti vaikuttavan myönteisesti lapsen ja isovanhemman väliseen vuorovaikutukseen. Uskomme myös, että sillä saattaa olla myöhemmin vaikutuksia lapsen ja isovanhemman suhteelle, koska päivä oli selkeästi merkityksellinen molemmille. Omien havaintojemme, isovanhempien ja työelämäyhteistyökumppanien palautteen kautta ilmeni myös, että tällaiselle toiminnalle on tarvetta tulevaisuudessa. Isovanhemmat etenkin toivovat toiminnalle jatkuvuutta ja toivoivat, että työelämäyhteistyökumppanimme järjestäisi vastaavanlaista toimintaa toisenkin kerran. Isovanhemmat toivat esille myös sen, että heistä on tärkeä päästä tutustumaan lapsenlapsen hoitopaikkaan.

Opinnäytetyön aikana meille vahvistui myös se, miten tärkeä aihe isovanhemmuus on. Havaitsimme nimittäin, miten paljon siitä on iloa niin lapselle kuin isovanhemmalle. Lapset selkeästi nauttivat isovanhempien läsnäolosta ja läheisyydestä. Isovanhemmat myös näyttivät nauttivan lastenlasten läsnäolosta ja olivat selkeästi aktiivisia suhteessa lapsenlapsiinsa. Isovanhemmat tulkitsivat myös havaintojen perusteella hyvin lastenlasten tunteita ja aikomuksia sekä osasivat vastata lapsen tarpeisiin. Tämä puolestaan kertoo mielestämme siitä, miten omistautuneita paikalla olevat isovanhemmat olivat isovanhemmuuteensa.

10.2 Toiminnan eettisyys ja luotettavuus

Eettisyyteen liittyy muun muassa ihmisten kunnioittaminen, oikeudenmukaisuus sekä tasa-arvoinen kohtelu. Eettisyys näkyy myös siinä, miten työn aihe valitaan sekä miten siihen liittyvät valinnat on perusteltu. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 11–12.) Opinnäytetyön tulee olla eettisten periaatteiden mukaan tehty. Itse koemme, että olemme pyrkineet huomioimaan opinnäytetyötä tehdessämme eettisyyden. Olemme nimittäin muun muassa pyrkineet kunnioittamaan ihmisiä sekä heidän välistä tasa-arvoaan. Isovanhempien iltapäivä noudatti tasa-arvoa, koska kutsu iltapäivään koski niin isoäitejä

kuin isosiäkin. Tapahtuma perustui myös vapaaehtoisuuteen. Molempien toimintapäivien suunnittelussa kunnioitimme myös muiden ihmisten mielipiteitä sekä ideoita.

Pyrimme myös ohjaustilanteissa toimimaan kaikkia osapuolia kohtaan reilusti. Kiinnitimme huomiota siihen, että oma toimintamme ja käytöksemme oli oikeudenmukaista sekä kunnioittavaa. Huomioimme myös salassapitovelvollisuuden ja sen, että se toteutui läpi koko opinnäytetyöprosessin. Opinnäytetyössämme tekemät valinnat on myös pyritty perustelemaan sekä niissä on pyritty huomioimaan mahdollisuuksien mukaan kaikki osapuolet. Toimintapisteiden suunnittelussa pyrimme esimerkiksi siihen, että toiminta olisi viihtyisää niin lapsista kuin isovanhemmistakin.

Opinnäytetyön tulisi olla myös luotettava. Siinä pitäisi tuoda esille rehellisesti aiheeseen liittyvät havainnot sekä ilmiöt. Itse olemmekin tästä syystä pyrkineet kuvaamaan opinnäytetyöprosessiamme rehellisesti. Olemme raportoineet asiat niin, kuin ne ovat tapahtuneet. Emmekä ole ainakaan tarkoituksellisesti jättäneet työstämme pois sellaisia asioita, joilla on työmme kannalta merkitystä. Opinnäytetyössämme hyödynnettiin myös havainnointia, jonka yhtenä haittana pidetään sitä, että tutkija sitoutuu emotionaalisesti tutkittaviin henkilöihin ja tätä kautta havaintojen objektiivisuus kärsii (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 202). Pyrimme kuitenkin säilyttämään objektiivisuuden havaintoja tehdessämme. Kiinnitimme huomiota tähän seikkaan ja pyrimme estämään sen, että meidän oma emotionaalinen sitoutuminen vaikuttaa työhön. Opinnäytetyöprosessissa pyrimme myös kiinnittämään huomiota lähteiden käyttöön. Pyrimme valitsemaan sellaisia lähteitä, jotka ovat luotettavia. Erityisesti kiinnitimme huomiota nettilähteiden sekä ulkomaa-laisten lähteiden käyttöön.

10. 2 Toiminnan hyödyntäminen tulevaisuudessa

Opinnäytetyötämme toimintaa on helppo hyödyntää myös tulevaisuudessa. Toimintapäivät itsessään ovat nimittäin helppoja järjestää erilaisissa ympäristöissä, eivätkä ne vaadi työntekijältä erityisosaamista. Toimintaa voidaan myös hyödyntää hyvinkin erilaisten kohderyhmien kanssa ja tarvittaessa toimintaa voidaan muokata eri kohderyhmille sopivaksi. Toimintapäivien järjestämiseen ei myöskään tarvita erityisiä materiaaleja, vaan pienilläkin asioilla voidaan saada aikaan suuria.

Opinnäytetyön toiminnalle tuntuu olevan selkeästi tarvetta ja toivommekin tästä syystä, että esimerkiksi työelämäyhteistyökumppanimme sekä mahdollisesti myös muut päivähoidon yksiköt hyödyntäisivät sitä. Päivähoidon yksiköillä olisi näin mahdollisuus toteuttaa isovanhempien toiveita toiminnan jatkuvuudesta ja toiminnan avulla päivähoiton yksiköt voisivat omalta osaltaan olla tukemassa isovanhempien ja lasten välistä vuorovaikutusta. Opinnäytetyötämme voidaan käyttää mallina ja sitä voidaan muunnella tarpeiden mukaan, jos esimerkiksi toiminnasta tulisi jokavuotinen perinne, voitaisiin toimintapisteiden sisältöjä muuttaa aina tarpeen vaatiessa. Toiminnan jatkuvuudella voisi olla myös positiivisia vaikutuksia kodin ja päivähoiton väliseen yhteistyöhön ja kasvatuskumppanuuteen. Toiminnalla myös korostettaisiin isovanhempien merkitystä lapselle.

Opinnäytetyötä tehdessä meille heräsi myös ajatuksia siitä, miten toimintaa voisi tulevaisuudessa muunnella. Mielenkiintoista voisi olla mielestämme järjestää toimintaa niin, että esimerkiksi toisella kerralla toiminta olisi suunnattu lapsille ja isoäideille, ja vastaavasti toisella kerralla lapsille ja isoisille. Isoisille pelkästään suunnattu iltapäivä voisi myös olla mielenkiintoinen, koska usein isoisät jäävät yhteiskunnassamme vähemmälle huomiolle.

10.4 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyömme oli meille opettavainen kokemus ja sen aikana opimme monia hyödyllisiä asioita, joita voimme käyttää tulevaisuudessa työelämässä hyödyksi. Opimme muun muassa kiinnittämään huomiota asioiden aikatauluttamiseen ja organisointiin. Opinnäytetyöprosessin aikana ymmärsimme, kuinka paljon suunnittelua ja erilaisten asioiden huomioon ottamista toimintapäivien suunnittelu vaatii. Toimintapäiviä suunniteltaessa on muistettava yhteiskuntamme asettamat lait sekä erilaiset lupa-asiat kuten lasten valokuvaaminen.

Opintojemme aikana olemme huomanneet, että sosionomin on hyvä osata järjestää erilaista toimintaa ja tapahtumia asiakasryhmille. Mielestämme opinnäytetyö kehittäikin osaamistamme tässä suhteessa. Opinnäytetyön aikana opimme nimittäin paljon toimin-

nan suunnittelusta sekä sen toteuttamisesta. Saimme paljon käytännön kokemusta muun muassa siitä, mitä kannattaa ottaa erilaista toimintaa suunnitellessa ja tehdessä huomioon. Suunnitteluun tulee esimerkiksi varata riittävästi aikaa ja toiminta itsessään olisi hyvä suunnitella niin, että se palvelee asiakasryhmää, jolle toimintaa järjestetään. Sosionomin onkin kyettävä hahmottamaan asiakasryhmänsä tarpeet ja vastattava niihin mahdollisimman hyvin (Sosionomin ydinosaamisraportti ia, 19).

Sosionomin ydinosaamisraportissa sosionomin tärkeimmiksi ominaisuuksiksi nousee vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot. Sosionomin onkin, tästä syystä tärkeä osata olla vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Sosionomin tulee myös kyetä tekemään töitä hyvinkin erilaisten persoonien kanssa. (Sosionomin ydinosaamisraportti i.a, 18–20.) Koemme, että opinnäytetyön aikana meidän vuorovaikutus sekä yhteistyötaitomme kehittivät. Yhteistyötaidot kehittivät muun muassa meidän keskinäisessä yhteistyössä sekä yhteistyössä työelämäyhteistyökumppanien kanssa. Meidän keskinäinen yhteistyö opetti meille, mihin kannattaa kiinnittää huomiota, kun tehdään tiivistä ja pitkäkestoista yhteistyötä. On tärkeä kunnioittaa kummankin mielipiteitä sekä pyrkiä huomioimaan erilaiset ideat. Tärkeää on myös uskaltaa rohkeasti tuoda esille sellaiset asiat, jotka painavat mieltä. Työelämäyhteistyökumppaniemme kanssa pidimme myös tiivistä yhteyttä. Suunnittelimme muun muassa heidän kanssaan toimintapäivien ohjelmaa sekä toteutusta. Yhteistyö työelämäyhteistyökumppanien kanssa auttoi meitä hahmottamaan esimerkiksi, miten paljon hyötyä yhteistyöstä eri ihmisten välillä voi olla. Heidän avullaan saimme nimittäin paljon vinkkejä sekä apua toimintapäiviin liittyen.

Saimme myös kokemusta ohjaamisesta, mikä on tärkeää. Sosionomi voi nimittäin työelämässä joutua ohjaamaan hyvinkin erilaisista ihmisistä koostuvia asiakasryhmiä, jonka vuoksi on hyvä, että asiakasryhmien ohjauksesta olisi edes jonkin verran kokemusta. Ohjaamisen kehittymisen näkökulmasta oli erittäin hyvä se, että isovanhempien iltapäivän aikana pääsimme ensimmäistä kertaa ohjaamaan sellaista ryhmää, jossa ihmisten ikäjakauma oli laaja. Sosionomin on nimittäin osattava ohjata erikokoisia ja eri-ikäisistä ihmisistä koostuvia asiakasryhmiä (Sosionomin ydinosaamisraportti i.a, 21).

Sosionomin on tärkeää myös osata reflektoida, eli arvioida omaa toimintaansa, suhteessa tekemäänsä työhön ja omaan ammattiinsa. Reflektoinnin avulla sosionomi pystyy muun muassa jälkikäteen arvioimaan omaa toimintaansa ja saamaan uusia näkökulmia

ja vinkkejä siitä, miten toimintaa voitaisiin mahdollisesti parantaa. Reflektointi itsessään voi tapahtua yksin, pareittain tai ryhmässä. (Sosionomin ydinosaamisraportti i.a, 20.) Opinnäytetyöprosessin aikana saimme myös hyvää harjoitusta oman toimintamme reflektoinnista. Opinnäytetyöprosessin aikana nimittäin refleктоimme omaa toimintaamme useaan eri otteeseen ja sen avulla saimme uusia näkökulmia opinnäytetyöhömmе ja näimme, mitä missäkin tilanteessa olisi voinut tehdä toisin. Opinnäytetyömme aikana kumpikin meistä refleктоi omaa toimintaansa yksin, yhdessä sekä työelämäyhteistyökumppaniemme kanssa, jonka vuoksi saimme kokemuksia myös erilaisesta reflektoinnista.

LÄHTEET

- Alitolppa-Niitamo, Anne & Säävälä, Minna 2010. Isovanhemmuus liikkuvuuden maailmassa. Teoksessa Stina Fågel, Anna Rotkirch & Ismo Söderling (toim.) Farkkumummoja ja pehmoaareja- uusia ikkunoita isovanhemmuuteen. Helsinki: VL-Markkinointi oy.
- Arajärvi, Terttu 1995. Hyvä isovanhemmuus. Helsinki: WSOY.
- Borgman, Merja; Dal Maso, Riitta; Hakonen, Sinikka; Honkakoski, Arja & Lyhty, Tuomo 2002. Sosionomin (AMK) ydinosaminen: Sosiaalialan amk-koulutuksen verkoston raportti.
- Bronfenbrenner, Urie 1997. Ekologisten järjestelmien teoria. Teoksessa Ross Vasta (toim.) Kuusi teoriaa lapsen kehityksestä. Kuopio: Kustannusosakeyhtiö Puijo.
- Danielsbacka, Mirkka; Hämäläinen, Hans & Tanskanen, Antti 2009. Onko isovanhemmissa eroa? Gerontologia lehti 4/2009.
- Diakoni-ammattikorkeakoulua. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Viitattu 25.3.2011.
http://www.diak.fi/files/diak/Julkaisutoiminta/C_17_ISBN_9789524930994.pdf
- Dieckman, Maijaliisa 2002. Ikiomat isovanhemmat; kokemus, viisaus & elämäntaito. Hämeenlinna: Karisto oy.
- Fågel, Stina 2010. Isovanhemmuutta sukupolvien ketjussa- kurkistus suurten ikäluokkien lapsuuteen. Teoksessa Stina Fågel, Anna Rotkirch & Ismo Söderling (toim.) Farkkumummoja ja pehmoaareja- uusia ikkunoita isovanhemmuuteen. Helsinki: VL-Markkinointi oy.
- Haavio-Mannila, Elina 2010. Isoäidin ja tutkijan näkökulma isovanhemmuuteen. Teoksessa Fågel, Rotkirch & Söderling (toim.) Farkkumummoja ja pehmoaareja- uusia ikkunoita isovanhemmuuteen. Helsinki: VL-Markkinointi oy.
- Haavio-Mannila, Elina; Majamaa, Karoliina; Tanskanen, Antti; Hämäläinen, Hans; Karisto, Antti; Rotkirch, Anna & Roos, JP 2009. Sukupolvien ketju. Suuret ikäluokat ja sukupolvien välinen vuorovaikutus Suomessa. Sosiaali- ja tevreysministeriön tutkimuksia. Viitattu 7.2.2011.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/14965/Tutkimuksia107.pdf?sequence=3>

- Haiko, Anne & Huhtaviita, Eija 2010. Isovanhemmat ja lapset joulutunnelmissa: Vuorovaikutuksen havainnointi leikkien lomassa. Diakonia-ammattikorkeakoulu, porin yksikkö. Opinnäytetyö.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Holkeri-Rinkinen, Liisa 2009. Aikuinen ja lapsi vuorovaikutusta rakentamassa, Diskursiivianalyttinen tutkimus päiväkodin arjesta. Tampereen yliopisto. Progradutyö.
- Härkönen, Ulla i.a. Teorian ja tutkimuskohteen vuorovaikutus- Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria ihmisen kehittymisestä. Viitattu 27.2.2011.
<http://sokl.joensuu.fi/verkkojulkaisut/monitiet/pdf/harkonen.pdf>
- Ijäs, Kirsti 2004. Isovanhemmat muutosten keskellä. Kirjapaja Oy, Helsinki.
- Jämsän seudun varhaiskasvatussuunnitelma 2010. Varhaiskasvatussuunnitelma 2010. Viitattu 17.4.2011. <http://dynasty.jamsa.fi/kokous/201058-2-1069.PDF>
- Karling, Marjo; Ojanen, Tuija; Siven, Tuula; Vihunen, Riitta & Vilen, Marika 2008. Lapsen aika. Helsinki: WSOY.
- Karvinen, Marjatta 2006. Tarja Sinnemäki, mummo ja maailmanparantaja. Terveystiedon lehti 1. Viitattu 12.3.2011.
<http://www.tekry.fi/timage.php?i=100386&f=1&name=Promo41.pdf>
- Kemppinen, Pertti & Rouvinen-Kemppinen, Katriina 1998. Ihanaa on aamu. Mitähän kivaa tänään tapahtuu? Vuorovaikutuksen aarrearkku, vinkkejä kasvattajalle. Vantaa: Kannustusvalmennus P. & K. Oy.
- Kronqvist, Eeva-Liisa & Pulkkinen, Minna-Leena 2007. Kehityopsykologia. Matkalla muutokseen. Helsinki: WSOY.
- Kumpula, Sinikka 2010. Isovanhemmuuden merkityksestä. Teoksessa Stina Fågel, Anna Rotkirch & Ismo Söderling (toim.) Farkkumummoja ja pehmoaareja- uusia ikkunoita isovanhemmuuteen. Helsinki: VL-Markkinointi oy.
- Kurki, Leena 2008. Innostava vanhuus: sosiokulttuurinen innostaminen vanhempien aikuisten parissa. Helsinki: Finn Lectura.
- Laban, Elizabeth 2010. Isovanhempien käsikirja. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.
- Lahikainen, Anja Riitta & Pirttilä-Backman, Anna-Maija 2000. Sosiaalipsykologian perusteet. Helsinki: Kustannusyhtiö Otava.
- Laru, Suvi; Oulasmaa, Minna & Saloheimo, Anja 2010. Isovanhemmuuden eri muodot ja haasteet. Teoksessa Stina Fågel, Anna Rotkirch & Ismo Söderling (toim.)

- Farkkumummoja ja pehmoaareja- uusia ikkunoita isovanhemmuuteen. Helsinki: VL-Markkinointi oy.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a. Kylämummit ja – vaarit. Kylämummi ja – vaari toiminnasta iloa kaiken ikäisille. Viitattu 13.3.2011.
<http://www.mll.fi/perheille/kylamummit/>
- Marttunen, Mauri 2006. Riittävän hyvä vanhemmuus. Viitattu 11.3.2011.
http://www.ktl.fi/portal/suomi/julkaisut/kansanterveyslehti/lehdet_2005/9_2005/riittavan_hyva_vanhemmuus
- Morrisey, Beth 2007. A child`s relationship with their grandparents. Viitattu 28.3.2011.
<http://www.kidsdevelopment.co.uk/ChildsRelationshipWithGrandparents.html>
- Paquette, Dede & Ryan, John i.a. Bronfenbrenner`s Ecological System Theory. Viitattu 26.3.2011. <http://pt3.nl.edu/paquetteryanwebquest.pdf>
- Puotiniemi, Lea & Rautjoki, Sini 2010. ”Mietin, milloin olen tehnyt viimeksi kuperkeikan”: sukupolvien välinen vuorovaikutus seurakunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsingin yksikkö. Opinnäytetyö.
- Rotkirch, Anna & Fågel, Stina 2010. Mitä lastenlasten kanssa tehdään. Teoksessa Fågel, Rotkirch & Söderling (toim.) Farkkumummoja ja pehmoaareja- uusia ikkunoita isovanhemmuuteen. Helsinki: VL-Markkinointi oy.
- Rotkirch, Anna; Söderling, Ismo & Fågel, Stina 2010. Isovanhemmuuden merkitys korostuu. Teoksessa Stina Fågel, Anna Rotkirch & Ismo Söderling (toim.) Farkkumummoja ja pehmoaareja- uusia ikkunoita isovanhemmuuteen. Helsinki: VL-Markkinointi oy.
- Salo, Saara & Tuomi, Kirsi 2008. Hoivaa ja leiki: vauvan ja vanhemman vuorovaikutus. Psykologien kustannus Oy.
- Sinnemäki, Tarja 2005. Isovanhemmuudesta voimaa. Selvitys isovanhemmuuteen liittyvästä toimintakentästä. Viitattu 6.2.2011.
<http://www.health.fi/timage.php?i=100389&f=1&name=Isovanhemmuudesta+voimaa+-selvitys+2005.pdf>
- Stakes 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 18.4.2011.
<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>
- Taipale, Vappu 2002. Isoäitikirja. Helsinki: WSOY.
- Tiilikka, Leena; Suutarla, Anna & Kankkonen, Marjo i.a. Iloa isovanhemmuuteen, Työkirja isovanhemmille ja vanhemmille. Viitattu 23.3.2011. <http://mll-fi->

bin.directo.fi/@Bin/f60cbbea0d251edf966f0a07bfb72fea/1301814758/application/pdf/11644131/JKK_IsovanhemmuusTK_pieni.pdf

LIITE 1: Saatekirje vanhemmille

Hei kotiväki!

Kevät on kovaa vauhtia tulossa ja Kukkulaarissa sekä Pikkuvakassa on tiedossa kahden opiskelijan järjestämä isovanhemmille ja lapsille tarkoitettu tapahtuma. Tapahtuma on osa sosionomiopiskelijoiden opinnäytetyötä, jonka tavoitteena on edistää lasten ja isovanhempien vuorovaikutusta.

Tapahtuma järjestetään perjantaina 11.3.2011 klo. 14–16. Sen aikana isovanhemmat ja lapset puuhastelevat yhdessä kaikkea mukavaa. Toivoisimme, että tapahtumaa silmällä pitäen voisitte kotona jo nyt alkaa miettiä, kenet haluaisitte tapahtumaan kutsua. Tarkoituksena olisi tietenkin ensisijaisesti kutsua lasten isovanhempia, mutta jos he eivät jostain syystä paikalle pääse, mukaan voi tulla joku toinen lapselle tärkeä henkilö. Tapahtumaan liittyen teemme myös yhdessä lasten kanssa helmikuussa kutsukirjeet henkilöille, jotka haluatte paikalle kutsua. Tarkempaa tietoa isovanhempien iltapäivästä kerromme lähempänä itse tapahtumaa, mutta jos jotain kysyttävää ilmenee, voitte ottaa yhteyttä lastenne hoitopaikassa työskentelevään henkilökuntaan tai suoraan meihin opiskelijoihin.

Lopuksi kerromme hiukan vielä keitä me tapahtuman järjestäjät oikein olemme. Olemme siis kaksi Diakonia-ammattikorkeakoulu opiskelijaa Pieksämäeltä. Opiskelemme sosionomeiksi ja saamme myös opintojen ohella lastentarhaopettajan kelpoisuuden. Tarkoituksenamme on valmistua nyt toukokuussa sekä toteuttaa opinnäytetyömme yhteistyössä Kukkulaarin sekä Pikkuvakan kanssa. Haluamme lopuksi vielä kertoa, että odotamme innolla tulevaa yhteistyötä sekä isovanhempien iltapäivää!

Ystävällisin terveisin

Jessika Ahonen (XXX-XXXXXXX) & Tiia Järvinen (XXX-XXXXXXX)

LIITE 2: Kutsukirje isovanhemmille

Hei!

Kutsuisimme Teidät isovanhempien iltapäivään joka järjestetään 11.3.2011 klo. 14.00 alkaen ryhmäperhepäiväkotinä Kukkulaarin & Pikkuvakan tiloissa, osoitteessa Laurinkuja 15 as 4-5 42300 Jämsänkoski. Iltapäivän tarkoituksena on viettää laatu-aikaa lasten kanssa yhdessä puuhaillen. Isovanhempien iltapäivä on myös osa opinnäytetyötämme, jonka tarkoituksena on tukea isovanhempien ja lasten välistä vuorovaikutusta erilaisten keinojen avulla. Olisikin erittäin mukavaa, jos pääsisitte tulemaan paikalle!

Jos teille tulee jotain kysyttävää niin voitte ottaa yhteyttä Kukkulaariin, Pikkuvakkaan tai meihin tapahtuman järjestäjiin.

Ystävällisin terveisin

Jessika Ahonen (XXX-XXXXXX) & Tiia Järvinen (XXX-XXXXXX)

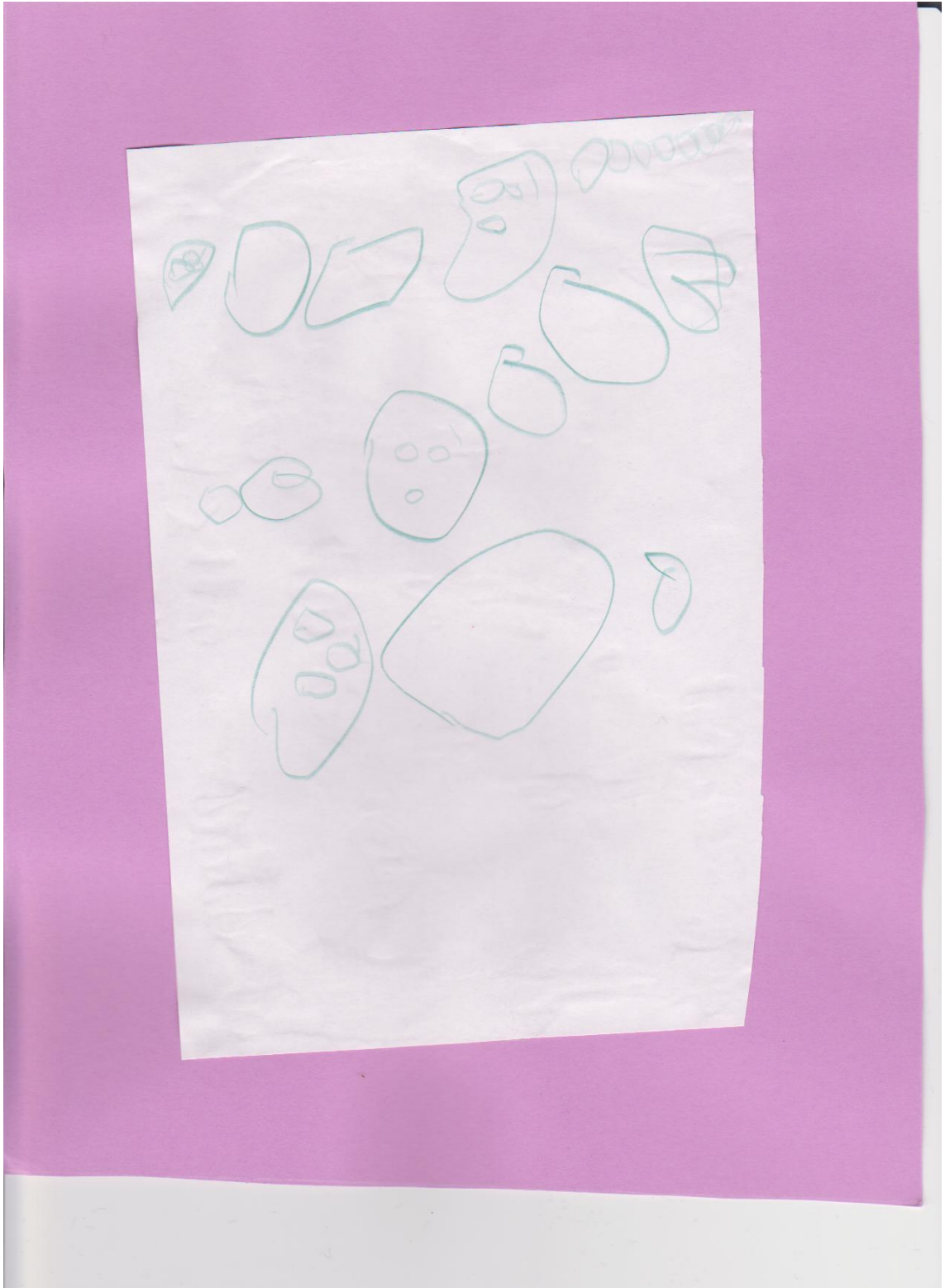
Pyydämme teitä myös ystävällisesti palauttamaan alla olevan lapun, jotta tiedämme kuinka monta henkilöä tapahtumaan osallistuu.

Nimi _____

Osallistun _____

En osallistu _____

LIITE 3: Piirustus lapsesta ja isovanhemmista

LIITE 4: Kirje isovanhemmille päivän ohjelma

23.2.2011 KIRJE ISOVANHEMMILLE PÄIVÄN OHJELMA

- tilojen valmistelu
- henkilökunnan kanssa viime hetken keskustelut
- lasten kutsuminen paikalle ja ryhmäjako
- keskustelu lasten kanssa isovanhempien iltapäivästä ja heidän isovanhemmis-
taan
- piirustuksen tekeminen, lapset jaettu kahteen ryhmään
- lopetus
- siivoaminen

Päivää varten tarvitaan:

- tarvitaan sakset, liimaa, värillistä kartonkia, tavallista paperia, tulostettuna lapsille kirjeet, kirjekuoria, postimerkit.

LIITE 5: Isovanhempien iltapäivän ohjelma

23.2.2011 ISOVANHEMPIEN ILTAPÄIVÄN OHJELMA

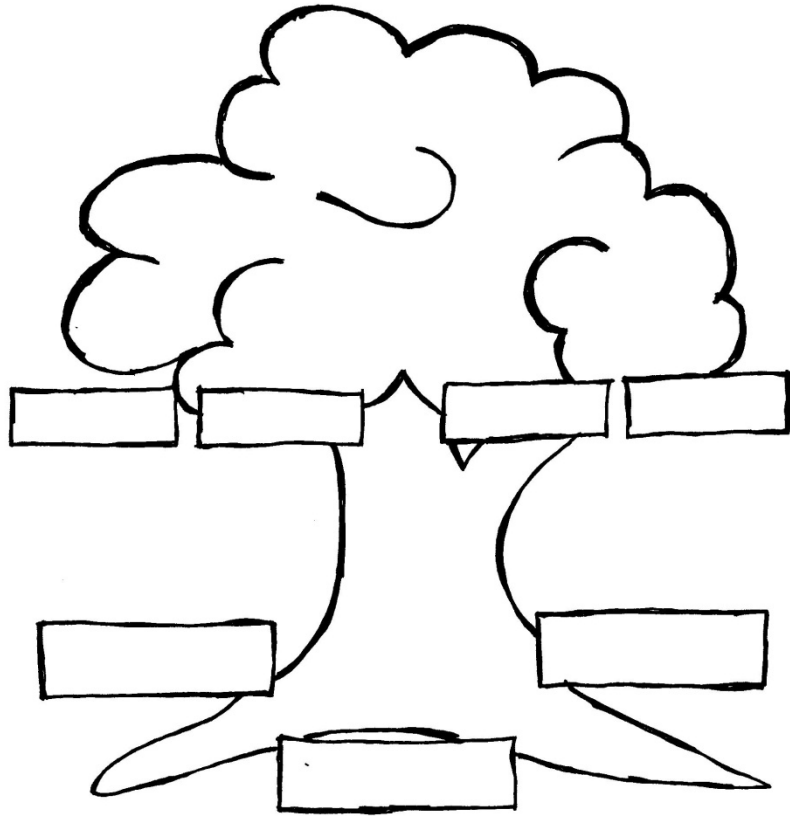
- tilojen valmistelu
- henkilökunnan kanssa viime hetken keskustelut
- isovanhempien tervetuloiltoilto ovella
- kahvitus
- ryhmiin jakaantuminen
- opinnäytetyön esittely ja päivänohjelma
- laululeikit
- toimintapisteet
- vapaa-aika
- palaute
- hyvästelyt
- siivoaminen
- jälkipuinti

Päivää varten tarvitaan:

- tarvitaan kahvitus tarvikkeet (kahvi, maito, sokeri, keksit jne), sormivärejä, pensseleitä, eri värisiä kartonkeja, värikynät, tulostetut sukupuut, palautelomakkeet.

SUKUPUU

LIITE 7: Palautelomake

Palaute isovanhempien iltapäivästä 11.3.2011

Kysymykset lapsille:

- Oliko mukavaa, että isovanhemmat tulivat ryhmäperhepäiväkotiin?

Kivaa

Tylsää

- Minkälaista oli tehdä kädenpainantaa, laululeikkejä ja sukupuuta yhdessä isovanhempien kanssa?

Kivaa

Tylsää

Kysymykset isovanhemmille:

- Mitä mieltä olitte isovanhempien iltapäivästä?
- Mistä piditte eniten?
- Mitä olisitte halunneet meidän tekevän toisin?
- Muita terveisiä:

LIITE 8: Kuvia isovanhempien iltapäivästä

